

Answering
tomorrow's
challenges
today

Mid term evaluatie EFRO

Landsdeel Zuid

Gemeente Rotterdam

Rotterdam, 17 januari 2025

Mid term evaluatie EFRO

Landsdeel Zuid

Gemeente Rotterdam

Rotterdam, 17 januari 2025

Inhoudsopgave

Lijst van afkortingen	5
1 Inleiding.....	6
1.1 Onderzoeksvragen.....	6
1.2 Onderzoeksmethodiek	7
1.3 Leeswijzer	7
2 Korte beschrijving van het programma.....	8
2.1 Doelen van het EFRO-programma Zuid-Nederland	8
2.2 Financiering van het programma en inzet van instrumenten	9
2.3 Overzicht van de betrokken partijen in Zuid-Nederland	10
3 Uitvoering.....	12
3.1 Inleiding	12
3.2 Uitvoering in de praktijk.....	12
3.3 Administratieve lasten	17
4 Financiële voortgang.....	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Geplande financiële toewijzing per jaar	19
4.3 Uitputting budget per 1-12-2024	19
4.4 Rijkscofinanciering	21
4.5 Doelstellingen voor klimaat	22
4.6 Pijplijn	22
4.7 Perspectief voor financiële doelstellingen.....	23
5 Inhoudelijke voortgang programma	24
5.1 Inleiding	24
5.2 Projectaanvragen	24
5.3 Stand van zaken op de output indicatoren	27
5.4 Stand van zaken op de resultaatindicatoren.....	31
5.5 Prognose	34
6 Aansluiting bij overige bepalingen	35
6.1 Inleiding	35
6.2 Horizontale beginselen.....	35
6.3 Landspecifieke aanbevelingen.....	36
6.4 INEK	37
6.5 Belangrijke veranderingen in de sociaaleconomische situatie	37
7 Reflectie (conclusie)	40
7.1 Inleiding	40
7.2 Doeltreffendheid	40
7.3 Doelmatigheid	41
7.4 Aanbevelingen.....	41

Bijlage 1: Overzicht onderzoeksvragen.....	43
Bijlage 2: Gebruikte bronnen.....	45
Gesproken personen	45
Overige bronnen	46
Bijlage 3: Begrippen.....	48

Lijst van afkortingen

Aforting	Omschrijving
BD	Beleidsdoelstelling
CPR	Construction Product Regulation
DEI+	Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie
DNSH	Do No Significant Harm
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
IKS	Integrale Kostensystematiek
INEK	Integraal Nationaal Plan Energie en Klimaat
MIT	Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren
mkb	Midden- en kleinbedrijf
MW	Mega Watt
POP3	Plattelandsonwikkelingsprogramma
R&D	Research and Development
REACT-EU	Herstelbijstand voor cohesie en regio's van Europa
RIS3	Regionale Innovatie Strategie voor Slimme Specialisatie
ROM	Regionale Ontwikkelings Maatschappij
RSO	Regional Specific Objective (Specifieke Doelstelling)
SCO	Simplified Cost Options
VWEU	Verdrag Werking Europese Unie

1 Inleiding

Om bij te dragen aan de versterking van de concurrentiepositie, economische groei, een betere kwaliteit van leven en duurzame ontwikkeling heeft de Europese Commissie in de periode 2021-2027 361 miljard euro gereserveerd voor vier structuur- en investeringsfondsen, waaronder het EFRO-programma.

Onder EFRO vallen zowel de Nederlandse programma's alsook de internationale INTERREG-programma's. De focus in deze evaluatie ligt op de Nederlandse programma's, die ook wel de landsdelige programma's worden genoemd. Voor de periode 2021-2027 ontvangt Nederland 506 miljoen euro uit de EU-begroting om deze programma's uit te voeren.¹ Dit bedrag wordt verdeeld over de vier landsdelige EFRO-programma's: Noord-, Oost-, Zuid- en West-Nederland.

In de periode 2021-2027 zijn er drie beleidsdoelstellingen (BD's) voor de uitvoering van het Nederlandse EFRO-programma's geselecteerd:

- Een slimmer Europa – innovatieve en slimme economische transformatie (BD1);
- Een groener, koolstofarm Europa (BD2); en
- Een Europa dat dichterbij de burger staat – de duurzame en geïntegreerde ontwikkeling van stads-, plattelands- en kustgebieden bevorderen via lokale initiatieven (BD5)².

Conform artikel 18 van de CPR-verordening (1060 van 2021)³ moet een mid term evaluatie voor de EFRO-programma's worden uitgevoerd en de beoordeling van deze mid term evaluatie moet uiterlijk 31 maart 2025 worden aangeleverd bij de Europese Commissie. Het belangrijkste doel van deze evaluatie is de prestaties van het EFRO-programma te evalueren. Zodat op basis van de resultaten eventueel bijgestuurd kan worden op de programma's. Tevens kan op grond van de evaluatie het beste worden bepaald hoe de flexibiliteitsbijdrage kan worden ingezet. In deze rapportage leest u de evaluatie van het EFRO-programma voor landsdeel Zuid.

1.1 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag voor deze mid term evaluatie is:

“Liggen de EFRO-programma's op koers op de peildatum 1 december 2024?”

De hoofdvraag is opgedeeld in deelvragen die gezamenlijk antwoord moeten geven op de hoofdvraag. De deelvragen zijn opgenomen in bijlage 1. Deze deelvragen zijn onderverdeeld in drie categorieën:

¹ Programmadocumenten EFRO

² Op BD5 wordt alleen ingezet vanuit West.

³ [Verordening - 2021/1060 - EN - EUR-Lex](#)

1. **Algemeen EFRO-programma overstijgend:** Dit deel richt zich op de processen en inrichting van de programma's, waarbij input vanuit de vier landsdelige programma's leidt tot een overkoepelend inzicht in de werking van het EFRO.
2. **Uitvoering en implementatie van het EFRO-programma:** Hier ligt de focus op het functioneren van de programma's in de praktijk. Hoe worden de doelen behaald en wat zijn de resultaten in termen van implementatie? Dit onderdeel gaat dieper in op de voortgang van de uitvoering.
3. **Financiering:** Deze vragen zijn gericht op de financiële prestaties van de programma's. In hoeverre zijn de middelen efficiënt ingezet en hoe verhouden de uitgaven zich tot de resultaten?

De laatste twee deelvragen leiden gezamenlijk met de eerste deelvraag tot overkoepelend inzicht in de doelmatigheid en doeltreffendheid van de EFRO-programma's en tot aanbevelingen voor de overige looptijd van het EFRO-programma tot en met 2029. Deze wordt gepresenteerd in een apart rapport genaamd 'Overkoepelend rapport mid term EFRO-programma'.

Voorliggend rapport geeft inzicht in de uitvoering en implementatie en de financiering van het EFRO-programma van landsdeel Zuid en geeft hiermee antwoord op de vraag of het EFRO-programma van landsdeel Zuid op koers ligt op de peildatum 1 december 2024.

1.2 Onderzoeksmethodiek

Voor het onderzoek voor het landsdeel Zuid hebben een literatuurstudie, verkennende en verdiepende interviews met gebruikers en medewerkers van de beheerautoriteiten (16), als ook een validatiesessie plaatsgevonden tussen september en november 2024. In bijlage 2 zijn de gebruikte documenten, de geïnterviewden en de aanwezigen bij de validatiesessie opgenomen.

1.3 Leeswijzer

Na deze introductie, volgt in het [tweede hoofdstuk](#) een korte beschrijving van het programma. Vervolgens lichten we in het [derde hoofdstuk](#) het proces van uitvoering toe. In het [vierde hoofdstuk](#) bespreken we de financiële voortgang van het programma en in het [vijfde hoofdstuk](#) de inhoudelijke voortgang. In het [zesde hoofdstuk](#) bespreken we hoe het programma aansluit bij de volgende bepalingen: horizontale beginselen, landspecifieke aanbevelingen, Integraal Nederlands Energie en Klimaatplan. Ook gaan we in op de belangrijkste veranderingen in de regionale sociaaleconomische situatie. Afsluitend, in het [zevende hoofdstuk](#) reflecteren we op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het programma.

2 Korte beschrijving van het programma

2.1 Doelen van het EFRO-programma Zuid-Nederland

Met het EFRO-programma 2021-2027 wil de landsdeel Zuid uitvoering te geven aan de Regionale Innovatie Strategie voor Slimme Specialisatie (RIS3, getiteld 'Innoveren en realiseren met impact').⁴ De ambities van het OPZuid 2021-2027 richten zich dan ook op het stimuleren van innovatie om zowel economische als maatschappelijke impact te realiseren, met nadruk op de vijf grote maatschappelijke transitie, te weten: 1) energie, 2) klimaat, 3) grondstoffen, 4) landbouw & voeding, en 5) gezondheid. Met deze vijf transitie wordt aangesloten op de Green Deal, het Europees en het nationaal innovatiebeleid. Het OPZuid richt zich vooral op aanvragers uit het midden- en kleinbedrijf (mkb) en streeft naar het vergroten van de innovatiekracht en de onderzoeks- en innovatiecapaciteit, dankzij het doorontwikkelen, demonstreren en vermarkten van kansrijke technologische en niet-technologische innovaties en het versterken van het Zuid-Nederlandse innovatie-ecosysteem. Daarnaast streeft OPZuid naar het bevorderen van hernieuwbare energie en het ontwikkelen van slimme energiesystemen.

OPZuid heeft drie programmaprioriteiten die bijdragen aan de regionale en Europese doelstellingen op het gebied van innovatie en duurzaamheid:

1. **Innovatiebevordering:** gericht op het doorontwikkelen, demonstreren en vermarkten van kansrijke technologische en niet-technologische innovaties en versterken van onderzoeks- en innovatiecapaciteit binnen bedrijven en kennisinstellingen ten behoeve van het Zuid-Nederlandse innovatie-ecosysteem. Dit omvat de implementatie van geavanceerde technologieën en het versterken van valorisatieprocessen in het mkb om zo maatschappelijke en duurzame impact te creëren. De nadruk ligt bij deze prioriteit op de vijf grote maatschappelijke transitie (energie, klimaat, grondstoffen, landbouw en voeding en gezondheid).
2. **Innovatie van hernieuwbare energieopwekking:** ondersteunt projecten die zich richten op de ontwikkeling en demonstratie van kansrijke innovatieve oplossingen voor duurzame hernieuwbare energieopwekking om de energietransitie te bevorderen, bijvoorbeeld via living labs of pilotprojecten. Deze prioriteit richt zich ook op lokale netwerken en energieopslag, met een belangrijke rol voor digitale beheersystemen.
3. **Het ontwikkelen van slimme energiesystemen:** richt zich op de ontwikkeling en uitrol van slimme energiesystemen, inclusief conversie, opslag, en digitale monitoring en aansturing van energiesystemen om de energietransitie te bevorderen. Daarbij gaat het om innovatieve wijzen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag toepassen, vermarkten en opschalen op lokaal niveau waarbij digitale beheersystemen een belangrijke rol kunnen spelen.

Deze programmaprioriteiten zijn onderverdeeld in prioriteit 1 en 2, met de bijbehorende doelstellingen:

⁴ Innoveren en realiseren met impact RIS3 Zuid-Nederland 2021-2027

Tabel 2.1 Prioriteiten met bijbehorende specifieke doelstellingen

Prioriteit	Specifieke doelstellingen
Prioriteit 1: Een slimmer Zuid-Nederland	RSO1.1 Versterking van de onderzoeks- en ontwikkelingscapaciteit en invoering van geavanceerde technologieën
Prioriteit 2: Een groener Zuid-Nederland	RSO2.2 Bevorderen van hernieuwbare energie; RSO2.3 Ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E.

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027

Actielijnen

OPZuid kent de volgende specifieke doelstellingen (SD) en bijhorende acties:

1. Het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën' (doelstelling SD 1.1):
 - a. Actie 1: ondersteuning living labs en demonstratie in de reële omgeving waarin bedrijven, kennisinstellingen en het maatschappelijk middenveld, inclusief eindgebruikers samenwerken aan innovaties die bijdragen aan de maatschappelijke uitdagingen.
 - b. Actie 2: (door)ontwikkeling van innovaties die oplossingen bieden voor uitdagingen binnen één of meer maatschappelijke transitie binnen individuele mkb-bedrijven en tussen samenwerkende mkb-bedrijven.
 - c. Actie 3: (door)ontwikkeling vernieuwende interregionale en internationale waardeketens van bedrijven om tot vermarkting van innovaties binnen de transitie te komen.
2. Het bevorderen van hernieuwbare energie (doelstelling SD 2.2):
 - a. Actie 4: Ondersteunen van het mkb bij de vermarkting van innovaties die kunnen bijdragen aan hernieuwbare energieproductie in Zuid-Nederland en daarbuiten.
 - b. Actie 5: op lokale schaal in praktijk brengen en doorontwikkelen van innovatieve vormen van duurzame energieproductie, in samenwerking met lokale stakeholders inclusief mkb, maatschappelijk middenveld en kennis- en onderwijsinstellingen.
3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E (SD 2.3)
 - a. Actie 6: Ondersteunen van het mkb bij de vermarkting van innovaties die tot slimmere, efficiëntere, duurzamere, stabielere of veiligere energiesystemen, energienetwerken en lokale energieopslag kunnen leiden in Zuid-Nederland en daarbuiten.
 - b. Actie 7: op lokale schaal in praktijk brengen en doorontwikkelen van innovatieve vormen van slimme en duurzame energiesystemen, -netwerken en opslag in samenwerking met lokale stakeholders (inclusief mkb, maatschappelijk middenveld en kennis- en onderwijsinstellingen).

2.2 Financiering van het programma en inzet van instrumenten

Financiering van het programma

De beschikbare middelen per programma zijn in onderstaande tabel weergegeven. Van de totale middelen is 109 miljoen euro beschikbaar gesteld in landsdeel Zuid. De totale omvang van het programma in landsdeel Zuid (inclusief publieke en private cofinanciering) bedraagt naar verwachting 311 miljoen euro.

Tabel 2.2 Beschikbare middelen per programma inclusief technische bijstand en flexibiliteitsbijdrage (in miljoenen euro's)

Programma	EFRO (EU-middelen) ⁵	Publieke en private cofinanciering	Totale omvang programma
Noord	108	126	234
Oost	82	135	217
Zuid	109	202	311
West	207	291	498
Totaal	506	754	1.260

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027

In Tabel 2.3 zijn de financiële toewijzingen per prioriteit weergegeven.⁶ In totaal gaat er, van de beschikbare 311 miljoen euro, 218 miljoen euro naar prioriteit 1 en 93 miljoen euro naar prioriteit 2. De budgetverdeling tussen de prioriteiten is een harde scheiding. Binnen de prioriteiten is schuiven met budget tussen de specifieke doelstellingen wel mogelijk.

Tabel 2.3 Totale financiële toewijzingen per prioriteit en cofinanciering incl. technische bijstand (in miljoenen euro's, afgeronde cijfers)

Prioriteit	Uniebijdrage	Publieke bijdrage	Private bijdrage	Totaal zonder private bijdrage	Totaal
1	76	65	76	141	218
2	33	28	33	61	93
Totaal	109	93	109	202	311

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 (P.79)

Van het totaal is er vanuit de Europese Commissie 3,5% van het programma budget aan technische bijstand beschikbaar voor de programmaorganisatie en -ondersteuning.

Inzet van instrumenten

In landsdeel Zuid wordt gewerkt met gerichte thematische openstellingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van tenders. Openstellingen voor aanvragen waren gepland twee keer per jaar plaats te vinden. Er zou nog een restcall kunnen plaatsvinden in 2026.

2.3 Overzicht van de betrokken partijen⁷

De volgende partijen zijn betrokken bij de uitvoering van het OPZuid 2021-2027:

- **Beheerautoriteit:** het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant is aangewezen als beheerautoriteit voor het programma, namens de drie Zuid-Nederlandse provincies (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg). De dagelijkse coördinatie en uitvoering van het programma zijn belegd bij Stimulus Programmamanagement, de uitvoeringsorganisatie voor OPZuid namens de drie provincies.

⁵ Inclusief 3,5% technische bijstand.

⁶ De totale financiële toewijzing bestaat uit een EU-bijdrage (inclusief flexibiliteitsbedrag) en een cofinanciering (opgesplitst in publiek en privaat). Dit bedrag is dus exclusief Rijkscofinanciering.

⁷ Programma EFRO ZUID NEDERLAND 2021-2027

- **Monitoringcomité:** houdt toezicht op de uitvoering van het OPZuid. Het comité evalueert de voortgang en brengt advies uit over voorgestelde wijzigingen. Het monitoringcomité staat onder roulerend voorzitterschap van de Commissaris van de Koning van één van de provincies. In deze periode is dat de Commissaris van de Koning van de provincie Zeeland.
- **Stuurgroep:** bewaakt de strategische en inhoudelijke uitvoering van het programma. Zij adviseert het monitoringcomité over wijzigingen of strategische accenten en formuleert adviezen over subsidie-openstellingen. De Stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van triple helix-organisaties, kennisinstellingen, het Rijk en provinciale en lokale overheden.
- **Adviescommissie:** is de onafhankelijke deskundigencommissie die de inhoudelijke beoordeling van projectaanvragen uitvoert aan de hand van vijf landelijk vastgestelde criteria. De leden van de adviescommissie zijn deskundigen op thema's binnen het programma, waaronder de vijf maatschappelijke transities. Daarnaast hebben ze kennis over en ervaring in de regio en begrijpen ze het belang van human capital en skills-ontwikkeling.

3 Uitvoering

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven wij inzicht in de uitvoering van het EFRO-programma. Daarbij gaan we in op de uitvoering in de praktijk en de uitdagingen waarmee partijen te maken hebben in de uitvoering.

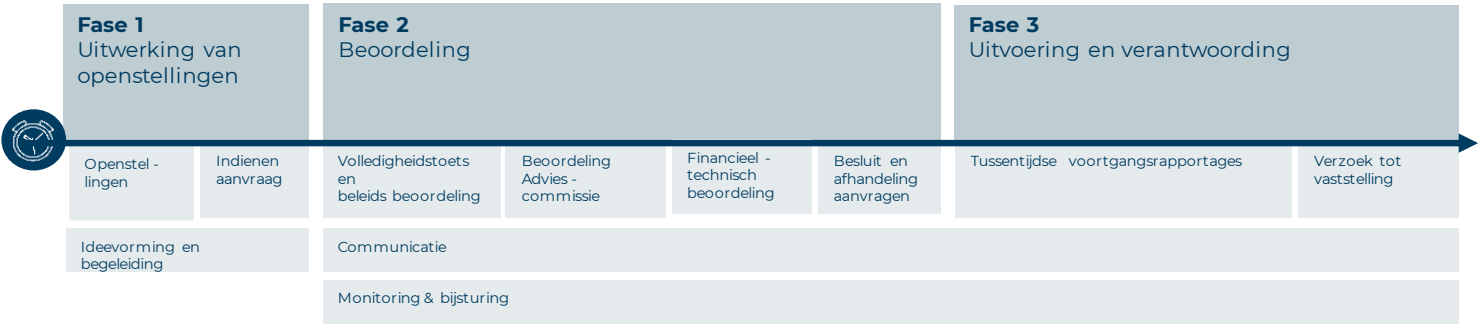
Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe is het proces van de uitvoering verlopen (uitwerken van openstellingen, aanvraag, projectselectie door adviescommissie, afhandeling aanvragen, communicatie)?
- Is bij de uitvoering sprake van implementatieproblemen? Zo ja, hoe is hier mee omgegaan en wat is het resultaat?
- Welke eisen/voorwaarden worden vanuit het programma gesteld aan de financiering van projecten? Aan welke eisen moeten projecten voldoen om voor subsidie in aanmerking te komen?

3.2 Uitvoering in de praktijk

We bespreken de stappen die aanvragers en begunstigden doorlopen bij een EFRO-subsidie. Op hoofdlijnen bestaat de uitvoering uit drie fasen: 1) uitwerking van openstellingen, 2) beoordeling en 3) uitvoering en verantwoording (zie Figuur 3.1). Hieronder lichten we de stappen verder toe.

Figuur 3.1 Stappen die aanvragers en begunstigden doorlopen bij EFRO-subsidie

Bron: Ecorys, 2024.

3.2.1 Fase 1: Uitwerking van de openstellingen⁸

Openstellingen

Om uitvoering te geven aan het programma bereidt de beheerautoriteit openstellingen voor. Stimulus Programmamanagement stelt elk jaar een inhoudelijk kader op voor de subsidie-regeling in samenspraak met de provincies. In het jaarlijkse inhoudelijk kader staat een overzicht welke thema's wanneer opengesteld worden en wat het subsidieplafond per thema is.

Uit de interviews blijkt dat er binnen landsdeel Zuid uitgebreide afstemming plaatsvindt tussen de provincies over de openstellingen. Aanvankelijk waren transitiebijeenkomsten gepland om de openstellingsstrategie vorm te geven op basis van de vijf transities. Deze aanpak leidde echter tot een thematische benadering van de openstellingen, waardoor aanvragers wellicht het idee kregen dat projecten onvoldoende pasten binnen de programmadoelen en er vervolgens onvoldoende aanvragen werden ingediend. Hierop is vervolgens gekozen voor een strategie die zich meer richt op het behalen van programmadoelstellingen in de brede zin, in plaats van uitsluitende sturing op de transities zelf.

Ideevorming en begeleiding

Om tot een kwalitatief goed projectvoorstel te komen heeft een aanvrager mogelijkheden voor ondersteuning. Stimulus Programmamanagement biedt de mogelijkheid om een oriëntatie-formulier in te vullen en deze te bespreken met één van de medewerkers van Stimulus Programmamanagement. Ook op een later moment biedt Stimulus Programmamanagement de mogelijkheid om projecten te laten tegenlezen.

Op provinciaal niveau worden aanvragers tevens ondersteund:

- Limburg stelt een extra voorwaarde voor projecten die cofinanciering willen aanvragen. Naast de standaardcriteria van OPZuid, toetst de provincie of het project past binnen de innovatieagenda van het betreffende beleidsterrein. Daarna kunnen zij een aanvraag indienen bij de beheerautoriteit. Deze aanvullende stap vormt een extra drempel in het aanvraagproces voor partijen in Limburg. Tegelijkertijd krijgen aanvragers, volgens een van de geïnterviewden, ook ondersteuning vanuit de provincie voor het indienen van een aanvraag voor het OPZuid.
- De provincie Zeeland wil bijdragen aan het succes van de subsidieaanvraag door een budget beschikbaar te stellen voor een voucherregeling. Door deze regeling kan een tegemoetkoming aangevraagd worden in de kosten van een extern subsidieadviseur voor de voorbereiding van een OPZuid-aanvraag. Dankzij deze regeling kunnen consortia een externe subsidieadviseur inhuren, waardoor het consortium zich makkelijker vormt, het project verder uitgewerkt wordt en de aanvraag ingediend wordt. De extra steun van de provincie Zeeland speelt daarmee een rol in de realisatie van het projectidee tot de daadwerkelijke aanvraag. Naast de informatiebijeenkomsten van Stimulus Programmamanagement biedt de provincie Zeeland aanvullend 'verdiepingsgesprekken' aan, waarbij deskundigen (OPZuid-coördinator en beleidsinhoudelijke deskundigen) van de provincie Zeeland, NV Economische Impuls Zeeland en Stimulus Programmamanagement met de aanvrager in gesprek gaan over het projectidee en de (concept)aanvraag.

⁸ Inhoudelijk kader en kalender openstellingen OPZuid

- De provincie Noord-Brabant ondersteunt aanvragers bij het indienen van een aanvraag. De provinciale inhoudelijke beleidsmedewerkers geven schriftelijk feedback op het projectidee (oriëntatieformulier) en sluiten aan bij de projectgesprekken. In sommige gevallen hanteert de provincie, naast de standaardcriteria van OPZuid, haar eigen beoordelingscriteria voor de cofinanciering. De beleidsmedewerkers geven hier advies over in de projectgesprekken en worden betrokken bij de toetsing (na indiening voorstel).

Indienen aanvraag

In landsdeel Zuid wordt gewerkt met openstellingen op basis van de tendersystematiek. Hierbij vindt de projectselectie plaats op basis van kwaliteit. Aanvragen worden gerankt en de projecten die worden gerankt binnen het subsidieplafond komen in aanmerking voor subsidie.

Uit de interviews met aanvragers uit landsdeel Zuid blijkt dat het subsidieaanvraagproces vooral in het begin een kwestie van 'learning-by-doing' is. Zodra gebruikers een aanvraag hebben ingediend, ervaren zij het proces bij vervolgaanvragen als eenvoudiger en beter te doorlopen.

Uit interviews blijkt dat er bij het aanvragen van een EFRO subsidie vaak gebruik wordt gemaakt van subsidieadviseurs. Dit gebeurt al vanaf de start van het aanvraagproces. Hoewel de adviescommissie het belang hiervan inziet vanwege de complexiteit van de aanvraag, ziet zij ook dat dit soms ten koste kan gaan van het maatwerk en de diepgang van aanvragen.

3.2.2 Fase 2: Beoordelingsproces

Nadat een aanvraag is ingediend volgt een beoordeling waarop een project geselecteerd of afgewezen wordt. Hieronder wordt het beoordelingsproces toegelicht. Daarbij gaan we ook in op hoe het beoordelingsproces wordt ervaren door zowel de beheerautoriteit, de leden van de adviescommissie als begunstigden.

Volledigheidstoets en beleidsbeoordeling⁹

Nadat een subsidieaanvraag is ingediend wordt door de beheerautoriteit een volledigheidstoets uitgevoerd. Hierbij wordt beoordeeld of alle vereiste informatie is aangeleverd en of is voldaan aan de voorschriften voor het in behandeling nemen van de aanvraag. Vervolgens kijkt de beheerautoriteit of het project inhoudelijk past en bijdraagt aan de specifieke doelstellingen van het programma. Hiernaast bestaat de mogelijkheid dat het project moet passen binnen overig regionaal beleid bijvoorbeeld om aanspraak te kunnen maken op de provinciale cofinanciering. Wanneer een aanvraag aan alle gestelde voorschriften voldoet, wordt de aanvraag in behandeling genomen.

Beoordeling adviescommissie¹⁰

Als de volledigheidstoets en beleidsbeoordeling zijn gedaan, volgt een inhoudelijke beoordeling door de adviescommissie, die een advies uitbrengen aan de beheerautoriteit. De vier beheerautoriteiten werken met een uniforme, landelijk vastgestelde, beoordelingssystematiek. De vijf criteria vormen het 'basiskader' voor beoordeling. Het project krijgt een aantal punten toegewezen op bovenstaande criteria en dient momenteel minimaal zeventig van de honderd

⁹ EFRO handboek 2021-2027

¹⁰ Beoordelingskader OPZuid 2021-2027

punten te scoren om voor subsidie in aanmerking te komen. Daarnaast hanteert landsdeel Zuid een ondergrens van tien punten per criteria.

Aanvullend op de vijf criteria kan er in een beleidsregel, binnen de grenzen van het kader een nadere uitwerking van de criteria worden opgenomen. Door deze nadere uitwerking kunnen verschillen per landsdeel ontstaan. In landsdeel Zuid gelden de volgende aanvullende vereisten¹¹:

- De aanvrager is ingeschreven in het handelsregister;
- Het project komt ten goede aan Zuid-Nederland;
- Het mkb maakt aantoonbaar onderdeel uit van het project.

In landsdeel Zuid wordt voor de beoordeling gewerkt met een poule van flexibele deskundigen. De lijst met deskundigen die onderdeel zijn van deze poule is openbaar. Voor elke openstelling wordt zorgvuldig een selectie gemaakt van experts die goed aansluiten bij het specifieke onderwerp. Er wordt getoetst op belangenverstrengeling. Als er een vermoeden is van belangenverstrengeling dan wordt dit commissielid niet ingezet.

Veel projecten behalen een score tussen de zestig en de benodigde zeventig punten, waardoor ze niet gehonoreerd worden. Wel wordt er actief gewerkt met mogelijkheden tot herindiening, waardoor projecten bij een volgende indieningsronde vaak alsnog succesvol kunnen zijn na het doorvoeren van verbeteringen.

Financieel-technische beoordeling¹²

Na de inhoudelijke beoordeling door de Adviescommissie volgt een financieel-technische beoordeling. Dit omvat een check van de ingediende documenten en onderbouwingen. De beheerautoriteit controleert of alle gegevens correct en aannemelijk zijn en voldoen aan de eisen. Hierbij wordt onder andere gekeken naar:

- De onderbouwing van de begroting;
- Of er sprake is van (Europese) aanbestedingen;
- De zekerstelling van financiering en financiële draagkracht van de partners;
- De onderbouwing van de staatssteunmogelijkheden;
- De passendheid binnen de kaders van de output- en resultaatindicator(en);
- De bijdrage aan gelijke kansen tussen mannen en vrouwen en het niet-discrimineren op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst, overtuiging, handicap, leeftijd en seksuele geaardheid;
- De beoordeling van de DNSH-principes en klimaattoetsing voor investeringen in infrastructuur (conform VO 2021/1060, art.73).

Een belangrijke reden waarom aanvragen in dit stadium worden afgewezen, is dat de aanvragers conform de Algemene Groepsvrijstellingsverordening niet voldoen aan de vereisten omtrent 'ondernemingen in moeilijkheden'. Dit is een eis vanuit Europa om ondernemingen in moeilijkheden niet te ondersteunen met subsidie.

¹¹ Inhoudelijk kader en kalender openstellingen OPZuid

¹² EFRO handboek 2021-2027

Besluit en afhandeling (negatieve) aanvragen

Wanneer de beoordelingsfase is afgerond, neemt de beheerautoriteit een besluit. De beheerautoriteit heeft de mogelijkheid om met het advies van de Adviescommissie in te stemmen, maar kan er ook goed beargumenteerd van af wijken. Dit is nog niet gebeurd. Op basis van het besluit en de hoogte van het subsidieplafond wordt bepaald welke projecten subsidie ontvangen en hoeveel. Dit wordt vastgelegd in een subsidiebesluit.

3.2.3 Fase 3: Uitvoering en verantwoording¹³

Na de subsidieverlening volgt de uitvoerings- en verantwoordingsfase. De begunstigde legt hierbij periodiek verantwoording af over de uitvoering, voortgang en behaalde resultaten van het project, alsmede de gemaakte kosten. Het verantwoordingsproces bestaat uit twee belangrijke fasen: de voortgangsrapportages en het verzoek tot vaststelling aan het einde van het project.

Uit de interviews blijkt dat de uitvoering van projecten te maken heeft met meerdere uitdagingen. De complexiteit van het programma zorgt voor uitvoeringsproblemen en een administratieve belasting, vooral bij aanvragers en financieel adviseurs van Stimulus Programmamanagement. Dit werd versterkt door de afronding van het oude EFRO-programma dat samenviel met de start van het nieuwe EFRO-programma. Daarnaast is er soms sprake van onduidelijkheid in de interpretatie van de regelgeving, bijvoorbeeld over urenregistratie binnen projecten. Om de voortgang en kwaliteit van ondersteuning te waarborgen, worden projecten met regelmaat – streven is eenmaal per jaar - bezocht. Een veelgehoorde klacht betreft het webportaal, waarin enkele imperfecties en onhandigheden voor begunstigden zitten. Een specifiek voorbeeld is dat gebruikers nu regel voor regel hun uren moeten declareren per persoon, terwijl het voorheen mogelijk was om loonkosten in één enkel Excel-bestand te uploaden. Het Excel bestand zou foutgevoeliger zijn en om die reden is men daarvan afgestapt.

3.2.4 Communicatie¹⁴

Communicatie vormt een integraal onderdeel van het programma. In landsdeel Zuid wordt hier dan ook sterk op ingezet, waarbij regionale voorlichtingsbijeenkomsten een centrale rol speelt. Dit programma omvat voorlichtingsbijeenkomsten die in elke provincie worden georganiseerd ter introductie van het programma. Tijdens deze sessies ontvangen bedrijven en andere stakeholders informatie over het programma en de specifieke subsidiemogelijkheden voor een aankomende openstelling. Naast voorlichting biedt zo'n momentgelegenheid tot netwerken en het stellen van vragen, wat het voor bedrijven eenvoudiger maakt om inzicht te krijgen in het aanvraagproces en relevante subsidievoorwaarden. Ook vinden er op provinciaal niveau verdiepingsgesprekken met (potentiële) aanvragers over hun projectideeën en de uitwerking van een (concept)voorstel.

In het algemeen draagt communicatie bij aan een brede toegankelijkheid van het programma en maakt de impact van het programma zichtbaar. Jaarlijks wordt door Stimulus Programmamanagement een communicatieplan opgesteld. Daarin staat uiteengezet hoe de beheer-autoriteit de bovenstaande doelgroepen probeert te bereiken.

¹³ EFRO handboek 2021-2027

¹⁴ Programma EFRO-ZUID NEDERLAND 2021- 2027

De communicatie van het EFRO-programma in landsdeel Zuid wordt als prettig en toegankelijk ervaren door alle betrokkenen. Gedurende het aanvraagproces wordt actief met aanvragers meegedacht en meegekeken, wat bijdraagt aan een gevoel van ondersteuning en betrokkenheid vanuit het programma. Vanuit een stakeholder wordt nog meegegeven dat de regionale voorlichtingssessies nog meer praktische handvaten zouden mogen bevatten.

3.2.5 Monitoring en bijsturing

Gedurende de programmaperiode vindt er actieve monitoring en jaarlijkse bijsturing op basis van ervaringen en nog te bereiken doelstellingen. Het monitoringcomité en de stuurgroep spelen hier een belangrijke rol in. Op advies van de stuurgroep houdt het monitoringcomité toezicht op de kwaliteit en doeltreffendheid van de uitvoering van het programma en sturen bij waar nodig. Het monitoringcomité en de stuurgroep denken ook mee over de inrichting van de openstellingen en de inhoudelijke afbakening ervan.

3.3 Administratieve lasten

Het terugdringen van administratieve lasten voor begunstigden omtrent de aanvraag en verantwoording is een belangrijk doel van het huidige EFRO-programma voor alle vier de Nederlandse landsdelen. In de huidige programmaperiode zijn stappen gezet om processen (zowel het indienen van aanvragen als uitvoering en verantwoording) te standaardiseren en vereenvoudigen. Binnen het EFRO-programma OPZuid is als doel opgenomen om de administratieve lasten te verminderen voor aanvragers, om zo het EFRO-programma toegankelijker te maken voor mkb. Uit de evaluatie van het EFRO-programma 2014-2020 bleek dat zware administratieve lastendruk ontmoedigend kan werken voor het mkb. Landsdeel Zuid sluit bij het huidige programma aan bij de landelijke afspraken ten aanzien van de Simplified Cost Options (SCO) (zie hieronder) en zorgt voor heldere communicatie.

Uit de interviews blijkt dat administratieve lasten nog steeds een belangrijk aandachtspunt vormen binnen het huidige programma om een project uit te voeren. Hoewel aanvragers aangeven dat de administratieve lasten nog steeds hoog zijn, worden ze gezien de omvang van de te verkrijgen bedragen door de meeste betrokkenen niet als onevenredig ervaren. In vergelijking met eerdere programma's zijn er volgens de geïnterviewden bovendien positieve veranderingen merkbaar, met name door de invoering van de SCO. In de volgende alinea wordt hier verder op ingegaan.

Simplified Cost Options (SCO)

Een belangrijk onderdeel van het terugdringen van administratieve lasten in het huidige programma is de vereenvoudiging in de vaste uur- en maandtarieven voor loonkosten van begunstigden. Zie tekstbox.

Binnen een project kunnen kosten worden begroot en verantwoord met behulp van drie verschillende opties binnen de SCO, die zijn ontworpen om administratieve lasten te verlichten. Dit zijn:

- Optie 1: loonkosten en overige directe kosten worden afzonderlijk begroot en verantwoord. Nieuw binnen deze optie is dat het vaste uurtarief is vastgesteld op 55 euro, en dat een nieuw vast maandbedrag van 7.800 euro kan worden gebruikt. Daarnaast geldt er een forfaitaire opslag van 1% op kosten derden onder 250 euro.
- Optie 2: loonkosten hoeven niet apart te worden verantwoord. In plaats daarvan worden deze forfaitair berekend als 23% van de overige directe kosten. Dit betekent dat alle partners in het project administratief worden ontlast, omdat loonkosten volledig zijn inbegrepen in het forfait.
- Optie 3: Combinatie van kosten in een vast uurtarief, waarbij zowel loonkosten als overige directe kosten worden gecombineerd in een verhoogd vast uurtarief van 67 euro in plaats van 55 euro. Hierdoor hoeven kosten derden niet afzonderlijk te worden ingediend, aangezien deze al zijn inbegrepen in de opslag op het uurtarief.¹⁵

SCO wordt over het algemeen als een gunstige ontwikkeling gezien door gebruikers voor het beperken van de administratieve lasten. Toch geven sommige betrokkenen aan dat de standaard en verhoogde uurtarieven van optie 1 en 3 niet altijd toereikend is.

Het vastgestelde uurtarief van 55 euro is aan het begin van de programmaperiode berekend op basis van de destijds beschikbare informatie en vooruitzichten. De evaluatoren hebben de berekening van deze uurtarieven ontvangen en gezien of aanpassing van het uurtarief voor de resterende periode wenselijk zou zijn op basis van de huidige inflatiecijfers. Deze berekeningen laten zien dat het uurtarief eigenlijk rond de 60 euro voor de resterende programmaperiode zou moeten liggen in plaats van de huidige 55 euro¹⁶. De compensatie voor de daadwerkelijke inflatie kan ook worden doorberekend bij de overige SCO opties. Bij de goedkeuring van het programma is ook afgesproken en vastgelegd in annex 1 bij het programma, dat ten tijde van de mid term herziening mogelijk is.

¹⁵ Begrotingsformat EFRO 2021-2027

¹⁶ Zie voor de berekening het overkoepelend rapport van de Midterm Evaluatie EFRO.

4 Financiële voortgang

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk lichten we de financiële voortgang van het programma toe. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe is de planning van de programmering ingericht?
- Uitputting budget:
 - Hoe verloopt de uitputting van het budget?
 - Is dit wel/niet volgens verwachting?
 - Wat zijn de belangrijkste redenen hiervoor?
- Rijkscofinanciering vanuit het ministerie van Economische Zaken:
 - Welk bedrag aan cofinanciering is ingezet en uit welke bronnen (publiek/privaat)?
 - Hoe worden de Rijkscofinancieringsmiddelen vanuit het ministerie van Economische Zaken ingezet? (naar type projecten/interventies)
 - Welke specifieke eisen/randvoorwaarden gelden er voor de inzet van de cofinanciering vanuit het ministerie van Economische Zaken?

4.2 Geplande financiële toewijzing per jaar

In hoofdstuk 2 hebben wij samengevat wat het programma voor landsdeel Zuid inhoudt en hoe het programma gefinancierd wordt. Stimulus Programmamanagement stelt elk jaar een inhoudelijk kader op in samenspraak met de drie zuidelijke provincies, waarin de inrichting van de openstellingen van dat jaar uiteen worden gezet, inclusief de beoogde termijnen van openstelling en de thema's waarop de openstellingen inzetten. De openstellingen gelden voor alle drie de provincies. In de praktijk is tot en met 1 december 2024 voor prioriteit 1 91 miljoen euro opengesteld en voor prioriteit 2 39,6 miljoen euro.¹⁷

In het vervolg van dit hoofdstuk presenteren we de financiële voortgang van het programma op basis van de voortgangsrapportages en aangeleverde data. Hierbij gaan we achtereenvolgens in op de uitputting van het budget, de inzet van de cofinanciering, de pijplijn en de verwachte financiële prognoses wat betreft de N+3 norm en flexibiliteitsbijdrage.

4.3 Uitputting budget per 1-12-2024

In de tabellen op de volgende pagina wordt ingegaan op het geplande subsidiebudget, het totaalbedrag dat tot op heden is gecommitteerd, de geplande en de gecommitteerde EFRO-kosten en de ingediende kosten voor de gehele periode.

Bij de tabellen is een aantal analyses van belang:

1. **Totale programmabudget:** Het totale programmabudget (inclusief flexibiliteitsbijdrage en technische bijstand) voor landsdeel Zuid bedraagt 311 miljoen euro. Dit budget moet in

¹⁷ Aanvullende data aangeleverd per mail, peildatum: 6-12-2024

2029 volledig ingediend zijn bij de EU. Momenteel is 55% van het totale budget gecommiteerd in geselecteerde projecten. Voor prioriteit 1 is 59% van het totale budget gecommiteerd, terwijl dit bij prioriteit 2 op 46% ligt.

2. **EFRO-budget:** Landsdeel Zuid beschikt over een EFRO-budget van 105 miljoen euro. Hiervan is op dit moment 49 miljoen euro gecommiteerd, wat overeenkomt met 47% van het geplande budget. Dit betekent dat minder dan de helft van het beschikbare EFRO-budget momenteel aan projecten is toegekend. Het behalen van het volledige EFRO-budget is essentieel, aangezien alleen gecommiteerde en gerealiseerde EFRO-gelden door de Europese Unie worden vergoed.
3. **Ingediende kosten:** Uiteindelijk moeten alle kosten ingediend worden bij de EU. De voortgang op de ingediende kosten door de begunstigen bij de beheerautoriteit is dus onder meer relevant is voor de naleving van de N+3 norm. Omdat de kosten die zijn ingediend bij de beheerautoriteit na goedkeuring kunnen worden ingediend in de betaalaanvraag richting de EC. Tot nu toe zijn 12% van de totale kosten van het programma ingediend bij de beheerautoriteit.

Tabel 4.1 Totale kosten gehele periode (in miljoenen euro's, peildatum: 01-12-2024)

	Budget (A)*	Projecten gecommiteerd (B)	Gecommiteerd ten opzichte van budget (B/A)
Prioriteit 1	218	129	59%
Prioriteit 2	93	43	46%
Totaal	311	172	55%

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

Tabel 4.2 Budget en gecommiteerde EFRO bedragen (in miljoenen euro's peildatum: 01-12-2024)

	EFRO budget (A)	Technische Bijstand (B)	EFRO gecommiteerd (C)	EFRO gecommiteerd ten opzichte van budget (C/A)
1.1	74	2,6	37	50%
2.2	16	0,6	5	31%
2.3	16	0,6	7	44%
Totaal	105	3,6	49	47%

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

Tabel 4.3 Totaal ingediende kosten (in miljoenen euro's, peildatum: 01-12-2024)

	Budget (A)*	Ingediende kosten bij het programma ¹⁸ (B)	Ingediende kosten ten opzichte van budget (B/A)
Prioriteit 1	218	30	14%
Prioriteit 2	93	8	9%
Totaal	311	38	12%

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

¹⁸ Dit zijn de ingediende kosten bij het programma. Na goedkeuring van deze kosten door de beheerautoriteit worden deze kosten via een betaalaanvraag ingediend bij de EC.

Bovenstaande cijfers laten zien dat bijna de helft van de EFRO-middelen gecommiteerd is. Zowel prioriteit 1 als 2 kennen beide een goede voortgang om de geplande middelen tijdig uit te zetten. De ingediende kosten blijven nog achter ten opzichte van het geplande budget, maar lopen voor op de planning voor N+3. Gezien de korte looptijd van het programma is dit niet ongewoon dat de ingediende kosten nog wat achterblijven op het totale budget, omdat er enige vertraging zit tussen het toekennen van de middelen en het declareren van de kosten.

4.4 Rijkscofinanciering

Inzet van de Rijkscofinanciering

Uit de cijfers in tabel 4.4 blijkt dat de Rijkscofinanciering in landsdeel Zuid als volgt wordt besteed:

- **Prioriteit 1 – Meer ontwikkeld:** 7,4 miljoen euro aan Rijkscofinanciering. Voornamelijk de openstellingen ten aanzien van een slimmer Europa.
- **Prioriteit 2 – Meer ontwikkeld:** 2,4 miljoen euro aan Rijkscofinanciering. De investeringen zijn ongeveer evenredig verdeeld over een groener Europa.

Tabel 4.4 Uitsplitsing toegekende Rijkscofinanciering Economische Zaken naar type project (in miljoenen euro's) (peildatum: 01-12-2024)

Prioriteit	1.1	2.2	2.3	Totaal
Openstelling Een Groener Europa			0,8	0,8
Openstelling Een Slimmer Europa	2,3			2,3
Openstelling energietransitie		0,7	0,9	1,6
Openstelling gezondheidstransitie	2,5			2,5
Openstelling grondstoffentransitie	1,2			1,2
Openstelling klimaattransitie	0,5			0,5
Openstelling landbouw- en voedingstransitie	0,9			0,8
Totaal	7,4	0,7	1,7	9,8

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

Randvoorwaarden

Uit de interviews komt naar voren in het huidige EFRO-programma een verandering is doorgevoerd in het Rijkscofinancieringsproces. De cofinanciering wordt niet langer op project-niveau bepaald, maar op het niveau van openstellingen. Deze vereenvoudiging leidt tot minder administratieve belemmeringen en een soepeler toewijzingsproces voor Rijkscofinanciering volgens de beheerautoriteit.

De samenwerking met het ministerie van Economische Zaken verloopt voornamelijk via Stimulus Programmamanagement, waarbij de afstemming over de programmadoelstellingen soepeler verloopt dan in eerdere programmaperiodes. Hoewel het ministerie nog steeds projecten kan afwijzen voor cofinanciering, zorgt het feit dat de doelen van het programma binnen de randvoorwaarden van Economische Zaken vallen voor een stabielere samenwerking.

4.5 Doelstellingen voor klimaat

Volgens de EFRO-verordening moet 30% van de Uniebijdrage worden besteed aan klimaatdoelstellingen.¹⁹ Op projectniveau wordt aan de hand van het interventietype vervolgens bepaald of projecten voor 0%, 40% of 100% mogen bijdragen aan deze doelstelling, afhankelijk van de aard en focus van het project.

In Tabel 4.5 is een overzicht opgenomen van de EFRO-committingen in landsdeel Zuid, waarin zichtbaar is welk percentage van het totaal daadwerkelijk bijdraagt aan de klimaatdoelstellingen:

Tabel 4.5 Voortgang klimaatbijdrage (in miljoenen euro's, peildatum: 01-12-2024)

Specifieke doelstelling	EFRO-committing	EFRO-klimaat	% klimaatbijdrage
1.1	36,8	4,7	12,9%
2.2	5,2	5,2	100%
2.3	6,9	6,9	100%
Totaal	49,0	16,9	34,5%

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

Uit de tabel blijkt dat het totaalbedrag dat in landsdeel Zuid aan klimaatdoelstellingen wordt toegerekend, met 34,5% voldoet aan de vereiste 30%. De mate van toerekening in landsdeel Zuid is te verklaren door de hoeveelheid projecten binnen specifieke doelstellingen 2.2 en 2.3, die meetellen bij de klimaatbijdrage.

4.6 Pijplijn

Aangezien dit een mid term evaluatie betreft, geeft de pijplijn een indicatie van de te verwachten voortgang van het programma op korte termijn. Het totale bedrag dat op 1 december 2024 in de pijplijn zat bedroeg 53,5 miljoen euro, verdeeld over 46 projecten. Deze vielen allen onder specifieke doelstelling 1.1. Dit is het bedrag dat aangevraagd, maar nog niet gecommiteerd is.

Tabel 4.6 Aangevraagde subsidie in behandeling (peildatum: 01-12-2024)

Hoeveelheid subsidie in behandeling (in miljoenen euro's)	Aantal projecten
54	46

Bron: Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

Tijdens de interviews is aangegeven dat er een verwachting is dat het aantal projecten in behandeling, en daarmee ook de te behalen indicatoren, zal toenemen. Dit heeft twee redenen. Ten eerste is er een gemiddeld slagingspercentage van 50% op de pijplijn volgens de beheerautoriteit. Van bovenstaande projecten is het dus de verwachting dat de helft wordt goedgekeurd. Ten tweede droegen de middelen van concurrerende programma's op, waardoor meer projecten zullen worden aangevraagd binnen de lopende en geplande openstellingen. Voor 2025 staan nog calls open voor 45 miljoen euro aan subsidie.

¹⁹ [Verordening - 2021/1060 - EN - EUR-Lex](#)

4.7 Perspectief voor financiële doelstellingen

Op basis van de financiële voortgang die in dit hoofdstuk is beschreven, kunnen we stellen dat het programma een langzame start heeft gekend. Inmiddels zijn de achterstanden ingelopen en lijkt er voldoende voortgang te zijn om alle middelen in 2026 te committeren. Ook volgens de betrokkenen zijn er weinig zorgen over de verdere financiële voortgang van het programma.

N+3 norm

De N+3 norm betekent dat bedragen binnen een vastgestelde periode moeten worden toegekend en besteed om te voorkomen dat Europese middelen komen te vervallen. Voor het totale budget zijn nu 12% van de geplande kosten als ingediend bij het programma geregistreerd. Dit loopt in lijn met de kosten die jaarlijks gepland stonden, maar het geeft ook aan dat er aandacht moet blijven voor het declareren van kosten van projecten. Uit de interviews in landsdeel Zuid blijkt dat er over het algemeen geen problemen worden verwacht met betrekking tot het behalen van de N+3-norm.

Flexibiliteitsbijdrage

Het flexibiliteitsbedrag is een reserve van 50% van de EU-bijdrage voor programma's onder de doelstelling 'investeren in werkgelegenheid en groei' voor de jaren 2026 en 2027. Deze reserve wordt pas definitief toegewezen na de tussentijdse evaluatie, waardoor flexibiliteit ontstaat om middelen aan te passen op basis van prestaties en veranderende behoeften.

De beheerautoriteit geeft aan van plan te zijn dit bedrag in te zetten conform de programma planning. Mocht blijken dat het committeren van energieprojecten achterblijft, dan kan een rest call worden gefinancierd met behulp van de flexibiliteitsbijdrage voor een extra openstelling voor een Slimmer Europa, om op deze wijze alle middelen op tijd te kunnen inzetten. Verdere details over het flexibiliteitsbedrag zijn opgenomen in Bijlage 3.

5 Inhoudelijke voortgang programma

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de inhoudelijke voortgang van het programma op basis van het aantal aanvragen, de voortgang van de output- en resultaat indicatoren, pijplijn en prognoses.

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- In hoeverre lukt het om projecten te vinden die voldoen aan de doelen van het programma? Waarom wel/niet?
- Hoeveel projectaanvragen zijn ingediend en welk aandeel is gehonoreerd per programma? Wat zijn de belangrijkste redenen voor het niet-honoreren van aanvragen?
- Hoe is de verdeling over de prioriteiten bij ingediende aanvragen en op welke activiteiten (interventietypes) binnen de prioriteiten wordt met name ingezet? Wat voor type projecten zijn gestart in het programma?
- In hoeverre zijn de tussentijdse mijlpalen zoals geformuleerd in het programma behaald en wat zijn de belangrijkste redenen voor het wel/niet realiseren van de mijlpalen?
- Wat is op basis van de aanvragen het perspectief voor het behalen van de eindstreefwaarden (2029)? Zijn er bijstellingen nodig om de programmadoelstellingen te behalen?

5.2 Projectaanvragen

5.2.1 Overzicht projectaanvragen per prioriteit

In Tabel 5.1 wordt weergegeven hoeveel projectaanvragen zijn ingediend, hoeveel aanvragen er lopen en welk aandeel daarvan is gehonoreerd. Op basis van deze cijfers kunnen we stellen dat voor prioriteit 1 49% van de aanvragen is gehonoreerd. Voor prioriteit 2 is dat 46%. Dit is berekend aan de hand van de verhouding van het aantal gecommitteerde aanvragen tot het aantal beoordeelde aanvragen (gecommitteerd + afgewezen). Ook zijn er in totaal nog 45 lopende aanvragen waarover nog geen definitieve beslissing is genomen, verdeeld over prioriteit 1 en 2.

Tabel 5.1 **Overzicht projectaanvragen (peildatum: 06-12-2024)**

	Prioriteit 1	Prioriteit 2
Aantal lopende aanvragen	32	13
Aantal gecommitteerde aanvragen	62 (49%)	17 (46%)
Aantal afgewezen aanvragen	59 (47%)	18 (49%)
Aantal ingetrokken aanvragen	5 (4%)	2 (5%)
Aantal afgeronde aanvragen	126 (100%)	37 (100%)

Bron: Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys (verschillen in optelling komen door afronding)

Wanneer we dieper ingaan op de cijfers, blijkt dat 95% van de aanvragen werd afgewezen op basis van de beoordeling door de Adviescommissie. Zo'n 5% werd afgewezen omdat ze niet voldeden aan de toetsingscriteria. Van de afgewezen projecten heeft 30% opnieuw een indiening gedaan, hiervan is 60 procent uiteindelijk alsnog goedgekeurd.²⁰

Uit de interviews komt naar voren dat de belangrijkste beoordelingscriteria vanuit de Adviescommissie waarop aanvragen regelmatig tekortschieten, de businesscase en het innovatieve karakter van het project zijn. Daarnaast is de algemene kwaliteit van sommige aanvragen te laag. Het huidige EFRO-programma richt zich specifiek op projecten met een Technology Readiness Level (TRL) van zes tot en met acht. Hierdoor komen aanvragen voor projecten met een lager TRL-niveau niet altijd in aanmerking. Mocht het voorkomen dat er een veelbelovend project is met een lager TRL-niveau dan kijkt de Adviescommissie naar mogelijke oplossingen om hen in staat stellen toch aan te sluiten bij de programma-eisen of een aanvraag in te dienen bij een andere subsidie.

Daarnaast wordt in interviews aangegeven dat de adviescommissie bij afgewezen projecten helder aangeeft op welke criteria de afwijzing is gebaseerd. Waar mogelijk geeft de commissie ook suggesties voor verbeteringen, zodat een herindiening kansrijker kan zijn. Dit biedt afgewezen projecten concrete handvatten, waardoor het voorkomt dat projecten na herindiening wel een beschikking krijgen.

5.2.2 *Verdeling projecten naar type, doelstelling en prioriteit*²¹

In Tabel 5.2 wordt weergegeven hoe de ingediende aanvragen zijn verdeeld over de prioriteiten. Daarbij valt op dat het merendeel van de projecten betrekking heeft op prioriteit 1, specifieke doelstelling RSO1.1. Binnen deze doelstelling ligt de focus op de verschillende transitie in de regio en een slimmer Europa. Binnen prioriteit 2 focussen beide doelstellingen zich op de energietransitie.

Op basis van de deskstudie en interviews kunnen we concluderen dat prioriteit 1 goed loopt als het gaat om aantal ingediende en gecommitteerde projecten. Prioriteit 2 loopt achter, zowel als het gaat om ingediende en gecommitteerde projecten. Daarbij moet wel gezegd worden dat het percentage gecommitteerde projecten iets hoger ligt dan bij prioriteit 1 en dat de pijplijn voor prioriteit 2 ook een toename aan projecten laat zien. Dat kan er op duiden dat de kwaliteit van de projecten die binnenkomen niet verschilt ten opzichte van prioriteit 1.

²⁰ Deze percentages zijn berekend over aangeleverde cijfers van (17 oktober 2024). Destijds waren er 83 projecten afgekeurd, waarvan 79 (95%) doordat zij niet door de adviescommissie kwamen, daarnaast zijn er 3 projecten (5%) afgewezen omdat ze niet aan de toetsingscriteria voldeden. 25 van de 83 projecten (30%) heeft opnieuw een aanvraag ingediend na deze afwijzing. Hiervan zijn 15 projecten (60%) uiteindelijk alsnog goedgekeurd. Uiteindelijk zijn er in de periode tot december 2024 een aantal projecten teruggetrokken, waardoor het afwijzigingscijfer op de peildatum op 77 uitkomt.

²¹ [Operationele programma - OpZuid](#) en MTR Zuid

Tabel 5.2 Aantal projecten naar type aanvragen per specifieke doelstelling en prioriteit

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Type aanvragen/projecten	Aantal
Prioriteit 1: Innovatie	RSO1.1 Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	- Gezondheidstransitie	16
		- Grondstoffentransitie	11
		- Klimaattransitie	6
		- Landbouw- en voedingstransitie	13
		- Een Slimmer Europa	16
Prioriteit 2: energietransitie	RSO2.2 Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig	- Energietransitie	7
Prioriteit 2: energietransitie	RSO2.3 Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	- Energietransitie	6
		- Een Groener Europa	4

Bron: Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

5.2.3 Reflectie op de voortgang

In de interviews wordt ten aanzien van de voortgang aangegeven dat in landsdeel Zuid de focus sterk ligt op de vijf transities – 1) energie, 2) klimaat, 3) grondstoffen, 4) landbouw en 5) voeding en gezondheid – en er wordt door Stimulus Programmamanagement gestuurd op projecten binnen deze thema's. Daarnaast geeft de provincie Zeeland aan dat de focus van het huidige EFRO programma op hogere TRL niveaus, waar openstellingen gericht zijn op implementaties van innovaties, beter aansluit bij de markt in Zeeland dan in de voorgaande programmaperiode.

Binnen landsdeel Zuid wordt aangegeven dat er binnen prioriteit 2 een gezonde instroom van energieprojecten is, maar dat het aantal aanvragen voor specifiek klimaatprojecten achterblijft, ondanks de communicatie inspanningen van Stimulus Programmamanagement.

In de interviews worden ten aanzien van de voortgang enkele redenen genoemd waarom de voortgang op sommige vlakken achterblijft:

- Er wordt aangegeven dat concurrentie met andere subsidieregelingen een rol speelt. Projecten worden vaak gefinancierd via alternatieve programma's, zoals het Groeifonds, Just Transition Fund (JTF), Interreg of DEI+, wat tot een zekere verzadiging leidt. Voor de beginperiode worden ook de REACT-EU gelden genoemd die tot een zekere verzadiging hebben geleid.
- De beschikbare capaciteit binnen Stimulus Projectmanagement is in de begin periode beperkt geweest in verband met de afwikkeling van het oude OPZuid. Dit heeft geleid tot langere doorlooptijden van beschikkingen.
- Het slagingspercentage is gezakt doordat de beoordeling van voldoende naar ruim voldoende is gegaan. Dit heeft ook invloed gehad op de voortgang.
- Een bijkomende uitdaging is het beperkte maximale projectbudget van EFRO voor projecten met betrekking tot de transities, waardoor grotere subsidieaanvragen niet kunnen worden gehonoreerd, ondanks de vraag hiernaar.
- Daarnaast speelt ook de beperkte beschikbaarheid van personeel bij projecten en subsidieadviseurs en de onzekerheid van het landelijk beleid op het gebied van energie en klimaat.

Ook netcongestie en niet consistent rijksoverheidsbeleid op het gebied van energie en klimaat worden genoemd in interviews als reden voor het enigszins achterblijven van aanvragen. Daarnaast wordt in interviews aangegeven dat energieprojecten die zich richten op hogere TRL-niveaus vaak een groter subsidiebedrag willen aanvragen dan EFRO kan bieden, met een maximale financiering van 2 miljoen euro. Dit vormt een belemmering voor deze projecten om optimaal gebruik te maken van de EFRO-middelen. Tegelijkertijd zien de evaluatoren ook dat het aantal aanvragen onder prioriteit 2 gezien de voortgang van het programma niet tot zorgen hoeft te baren.

5.3 Stand van zaken op de output indicatoren

In Tabel 5.3 wordt een aantal analyses weergegeven over de voortgang van het programma. De analyses zijn:

- De stand van zaken op de outputindicatoren is (01-12-2024), ten opzichte van de mijlpaal (2024). Dit geeft aan of de tussentijdse mijlpalen wel (groen) of niet (rood) behaald waren;
- Een doorkijk naar de mogelijkheid om streefwaarden te behalen aan het einde van het programma, door het gecommiteerde EFRO budget per specifieke doelstelling te delen door de op dit moment bereikte doelen (op basis van gecommiteerde projecten) en te vermenigvuldigen met het totale EFRO budget voor die specifieke doelstelling. Deze analyse is het meest onzeker, maar geeft een indicatie van de mogelijkheid om doelstellingen te halen. Om de onzekerheid weg te nemen zijn ook gesprekken gevoerd met de beheerautoriteit om te bezien hoe risicovol een indicator is.
- Hierbij maken we onderscheid in naar verwachting boven de streefwaarde (groen), aandacht vereist (naar verwachting tussen de 75% en 100% van de streefwaarde - oranje), en naar waarschijnlijkheid niet te halen (<75% van de streefwaarde – rood). Er is een zwarte bol gebruikt wanneer er op dit moment geen oordeel mogelijk is. De kleur is eventueel bijgesteld naar aanleiding van het gesprek met de beheerautoriteit. Daar waar nodig is een toelichting in de tabel gegeven.

Behalen van de mijlpalen

Op basis van de realisatiewaarde (uitgevoerde concrete acties) kan gesteld worden dat de mijlpalen van 2024 in een derde van de gevallen gehaald zijn. Voor twee derde van de indicatoren zijn de mijlpalen dus niet gehaald. Dit loopt over prioriteit 1 en 2 heen.

Voor RCO01 geldt (als optelling van RCO02 tot en met RCO04) dat de doelstelling niet behaald wordt, omdat de doelstelling bij RCO04 niet gehaald wordt. Het aantal ondernemingen met niet-financiële steun blijft sterk achter bij de mijlpalen en de streefwaarde. Overwogen kan worden om de streefwaarde bij RCO04 aan te passen.

Voor RSO 2.2 blijven alle indicatoren achter bij de mijlpalen. Voor RSO 2.3 zien we dat er instroom aan projecten is, ondanks de vertraagde start van het programma. In de interviews worden verschillende redenen genoemd voor de vertraging in het realiseren van enkele tussentijdse mijlpalen, zie ook paragraaf 5.2.3

Doorkijk

Op basis van de tabel kunnen we stellen dat voor prioriteit 1 geldt dat de verwachtingen relatief goed zijn, maar dat er wel aandacht nodig is op het gebied van het aantal ondersteunde ondernemingen met niet financiële steun (RCO04). Binnen prioriteit 2 geldt voor specifieke doelstelling 2.2 dat de meeste indicatoren niet op koers liggen en daar zal de nodige aandacht aan moeten worden geschonken, voor specifieke doelstelling 2.3 geldt dat de verwachtingen goed zijn.

Tabel 5.3 Voortgang outputindicatoren (peildatum: 01-12-2024)

Prioriteit	RSO	Naam indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uitgevoerd	uitgevoerd t.o.v. mijlpaal	Streefcijfer 2029	Geselecteerd	Berekening	Toekomst oordeel
1	RSO1.1	RCO01: Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	Ondernemingen	369	193	●	1.763	551	$\frac{551}{50\%} = 1102$	●
1	RSO1.1	RCO02: Ondernemingen ondersteund door subsidies	Ondernemingen	37	159	●	368	370	$\frac{370}{50\%} = 740$	●
1	RSO1.1	RCO04: Ondernemingen met niet-financiële steun	Ondernemingen	332	35	●	1.395	181	$\frac{181}{50\%} = 362$	●
1	RSO1.1	RCO10: Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	Ondernemingen	2	70	●	188	135	$\frac{135}{50\%} = 270$	●
1	RSO1.1	RCO96: Interregionale investeringen voor innovatie in EU-projecten	Euro	4.000.000	21.904.876	●	40.000.000	79.765.121	$\frac{79.765.121}{50\%} = 159.530.242$	●
2	RSO 2.2	RCO01: Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	Ondernemingen	94	3	●	397	41	$\frac{41}{31\%} = 132$	●
2	RSO 2.2	RCO02: Ondernemingen ondersteund door subsidies	Ondernemingen	12	3	●	116	39	$\frac{39}{31\%} = 126$	●
2	RSO 2.2	RCO04: Ondernemingen met niet-financiële steun	Ondernemingen	82	0	●	281	2	$\frac{2}{31\%} = 6$	●
2	RSO 2.2	RCO22:Bijkomende productiecapaciteit voor	MW	2	0	●	27	6,7	$\frac{6,7}{31\%} = 21,6$	●

Prioriteit	RSO	Naam indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uitgevoerd	uitgevoerd t.o.v. mijlpaal	Streefcijfer 2029	Geselecteerd	Berekening	Toekomst oordeel
		hernieuwbare energie (MW)								
2	RSO 2.2	RCO97: Aantal ondersteunende hernieuwbare-energiegemeenschappen	Hernieuwbare-energiegemeenschappen	1	0	●	6	0	$\frac{0}{31\%} = 0$	●
2	RSO 2.3	RCO01: Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	Ondernemingen	73	20	●	281	237	$\frac{237}{44\%} = 539$	●
2	RSO 2.3	RCO02: Ondernemingen ondersteund door subsidies	Ondernemingen	4	31	●	40	92	$\frac{92}{44\%} = 209$	●
2	RSO 2.3	RCO04: Ondernemingen met niet-financiële steun	Ondernemingen	69	0	●	241	145	$\frac{145}{44\%} = 330$	●
2	RSO 2.3	RCO23: Digitale beheersystemen voor slimme energiesystemen	Systeemcomponenten	1	4	●	11	48	$\frac{48}{44\%} = 109$	●
2	RSO 2.3	RCO105: Oplossingen voor elektriciteitsopslag	MWh	1	0	●	10	8408	$\frac{8408}{44\%} = 19108$	●

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

5.4 Stand van zaken op de resultaatindicatoren

In Tabel 5.4 wordt een aantal analyses weergegeven over de voortgang van het programma. De analyses zijn:

- De stand van zaken op de resultaten met de projecten die reeds gecommitteerd zijn ten opzichte van de streefwaarden van het programma (2029). Dit geeft aan of met de reeds gecommitteerde projecten de streefwaarden wel (groen) of niet (rood) behaald worden met deze projecten;
- Een doorkijk naar de mogelijkheid om streefwaarden te behalen aan het einde van het programma, door het gecommitteerde EFRO budget per prioriteit te delen door de op dit moment bereikte doelen (op basis van gecommitteerde projecten) en te vermenigvuldigen met het totale EFRO budget (voor de percentages zie tabel 4.2). Deze analyse is het meest onzeker, maar geeft een indicatie van de mogelijkheid om doelstellingen te halen. Hierbij maken we onderscheid in naar verwachting boven de streefwaarde (groen), aandacht vereist (naar verwachting tussen de 75% en 100% van de streefwaarde - oranje), en naar waarschijnlijkheid niet te halen (<75% van de streefwaarde – rood). Er is een zwarte bol gebruikt wanneer er op dit moment geen oordeel mogelijk is.

Analyse

Op basis van de tabel kunnen we stellen dat voor prioriteit 1 geldt dat de verwachtingen relatief goed zijn, maar dat er wel aandacht moet zijn voor het aantrekken van voldoende mkb. Binnen prioriteit 2 geldt voor specifieke doelstelling 2.2 dat de meeste indicatoren niet op koers liggen en daar zal de nodige aandacht aan moeten worden geschonken, terwijl voor specifieke doelstelling 2.3 de verwachtingen goed zijn.

Tabel 5.4 Overzicht resultaatindicatoren (peildatum: 01-12-2024)

Prioriteit	RSO	Naam indicator	Meeteenheid	Streefcijfer 2029	Uitgevoerde concrete acties	Stand van zaken op dit moment	Geselecteerde concrete acties	Stand van zaken obv geselecteerde acties	Berekening doorkijk obv budget	Doorkijk
1	RSO1.1	RCR02: Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	Euro	73.644.139	13.352.505	●	61.783.554	●	$\frac{61.783.554}{50\%} = 123.567.108$	●
1	RSO1.1	RCR03: Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	Ondernemingen	579	48	●	203	●	$\frac{203}{50\%} = 406$	●
1	RSO1.1	RCR05: Kmo's die intern innoveren	Ondernemingen	294	51	●	206	●	$\frac{206}{50\%} = 412$	●
2	RSO2.2	RCR02: Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	Euro	15.780.887	0	●	9.203.461	●	$\frac{9.203.461}{31\%} = 29.688.584$	●
2	RSO2.2	RCR03: Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	Ondernemingen	116	0	●	16	●	$\frac{16}{31\%} = 52$	●
2	RSO2.2	RCR32: Extra operationeel vermogen geïnstalleerd voor hernieuwbare energie (MW)	MW	27	0	●	2,1	●	$\frac{2,1}{31\%} = 6,8$	●
2	RSO2.3	RCR02: Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun	Euro	15.780.887	2.474.296	●	13.208.965	●	$\frac{13.208.965}{44\%} = 30.020.375$	●

Prioriteit	RSO	Naam indicator	Meeteenheid	Streefcijfer 2029	Uitgevoerde concrete acties	Stand van zaken op dit moment	Geselecteerde concrete acties	Stand van zaken obv geselecteerde acties	Berekening doorkijk obv budget	Doorkijk
		(waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)								
2	RSO2.3	RCR03: Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	Ondernemingen	40	10	●	40	●	$\frac{40}{44\%} = 91$	●
2	RSO2.3	RCR33: Gebruikers die zijn aangesloten op slimme energiesystemen	Eindgebruikers/jaar	1.499	0	●	6.130	●	$\frac{6.130}{44\%} = 13.932$	●
2	RSO2.3	RCR34: Uitrol van projecten voor slimme energiesystemen (projecten)	Projecten	10	0	●	21	●	$\frac{21}{44\%} = 48$	●

Bron: Programma EFRO-ZNL 2021- 2027 & Dataset MTR Zuid, bewerking Ecorys

5.5 Prognose

Op basis van de inhoudelijke voortgang van het programma (zowel output en resultaat-indicatoren) kunnen we stellen dat er aandachtspunten zijn binnen beide prioriteiten. Voor specifieke doelstelling 1.1 geldt dat met name gekeken moet worden naar de indicator op het gebied van het niet financieel ondersteunen van het mkb. Hier kan overwogen worden om de streefwaarde aan te passen. Voor wat betreft specifieke doelstelling 2.2 geldt dat de doelstellingen waarschijnlijk niet behaald gaan worden. Specifieke doelstelling 2.3 lijkt wel behaald te worden.

5.5.1 *Bijsturing op basis van voortgang*

Op basis van de huidige voortgang van het programma en de inzichten van de betrokkenen, is er geen noodzaak voor ingrijpende inhoudelijke bijstellingen. De programmadoelstellingen en de bijbehorende resultaatindicatoren worden naar verwachting (grotendeels) behaald, al verloopt de voortgang langzamer dan verwacht. Dit is echter niet verassend omdat dit gerelateerd kan worden aan het feit dat indicatoren pas bij afronding van projecten worden meegeteld. Voor de grotere energieprojecten is het mogelijk dat de EFRO-subsidie niet voldoende is, maar dit zal niet leiden tot bijsturing, vanwege de Europese eis van 35% voor klimaatdoelstellingen, waar landsdeel Zuid op dit moment (01-12-2024) aan voldoet. Daarnaast is het wel aan te bevelen te bezien of er maatregelen genomen moeten worden om of meer projecten onder specifieke doelstelling 2.2 aan te trekken, danwel de streefwaarden aan te passen.

6 Aansluiting bij overige bepalingen

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Op welke wijze is bij de opzet en inrichting van het programma rekening gehouden met de horizontale beginselen (artikel 9 CPR)?
- Wat zijn de relevante landspecifieke aanbevelingen en hoe verhouden die zich tot het programma?
- Leiden de landspecifieke aanbevelingen tot andere inzichten voor de bijsturing van het programma en/of de inzet van de flexibiliteitsbijdrage?
- Hoe is de vooruitgang in het Nationale Energie en Klimaatplan en leidt dit nog tot andere inzichten voor de bijsturing van het programma en/of de inzet van de flexibiliteitsbijdrage?

6.2 Horizontale beginselen

Bij de uitvoering van de operationele programma's van de landsdelen worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals beschreven in artikel 9 van de verordening (EU) 2021/1060.²² Artikel 9 stelt dat de lidstaten de grondrechten en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie²³ naleven, dat er aandacht is voor gendergelijkheid, dit moet worden meegenomen en bevordert tijdens de hele duur van de programma's. Er dienen maatregelen genomen te worden om discriminatie te voorkomen op grond van geslacht, ras, etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid. Verder moeten de doelstellingen van de programma's gericht zijn op het bevorderen van duurzame ontwikkeling als bedoeld in artikel 11 VWEU²⁴, rekening houdend met de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN, de Overeenkomst van Parijs en het beginsel 'geen ernstig afbreuk doen'.

In het EFRO-programma Zuid-Nederland staat dat indieners van projectplannen wordt gevraagd om op te nemen hoe ze omgaan met de horizontale beginselen. In de projectenselectie wordt geborgd dat deze projecten geen negatieve invloed hebben op deze beginselen. Daarnaast moeten projecten voldoen aan de verplichtingen van de Verenigde Naties betreffende de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met Artikel 9 van de verordening (EU) 2021/1060 en met wetgeving van de Europese Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten. Daarnaast zit in het monitoringcomité een vertegenwoordiger die onder andere de naleving van het Handvest onder zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Dit lid heeft de rol om de beheerautoriteit actief te bevragen over naleving van het Handvest in het programma. Tenminste een keer per jaar zal dit punt op de agenda van het monitoringcomité moeten worden geagendeerd.

²² [Verordening - 2021/1060 - EN - EUR-Lex](#)

²³ [Handvest van de grondrechten van de Europese Unie](#)

²⁴ [Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie - BWBV0001506](#)

Uit de interviews blijkt dat de naleving van horizontale beginselen een terugkerend thema is op de agenda van de Adviescommissie, maar dit vormt geen direct onderdeel van de beoordeling van projecten. Hoewel de adviescommissie de naleving niet rechtstreeks toetst bij projectaanvragen, wordt bij de aanvraag door Stimulus Programmamanagement een template aangeleverd waarin de horizontale beginselen worden genoemd.

6.3 Landspecifieke aanbevelingen

In de aanbeveling van de Raad van de Europese Unie inzake het economisch, sociaal, werkgelegenheids-, structuur- en begrotingsbeleid van Nederland zijn de landspecifieke aanbevelingen beschreven.²⁵ De Raad heeft 4 actiepunten aanbevolen aan Nederland voor 2024 en 2025, op het gebied van 1) budgettaire en economische stabiliteit, 2) de uitvoering van cohesiebeidsprogramma's, 3) de arbeidsmarkt, en 4) duurzame energie en randvoorwaarden.

Relevant voor de EFRO-programma's zijn de aanbevelingen voor het versnellen van de uitvoering van de cohesiebeidsprogramma's en in de tussentijdse evaluaties gericht blijven op de overeengekomen prioriteiten en het testen en proefdraaien van oplossingen ter beperking van netcongestie. Daarnaast zullen de randvoorwaarden moeten worden verbeterd om investeringen in het elektriciteitstransmissie- en het elektriciteitsdistributienet te stimuleren, om met name de uitrol van hernieuwbare energie te versnellen en het concurrentievermogen te verbeteren. Verder moeten structurele en sectorspecifieke tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden worden aangepakt, onder meer door onderbenut arbeidspotentieel aan te boren en de overstap naar sectoren met een hoge productiviteit en naar sectoren die verband houden met maatschappelijke uitdagingen te stimuleren.

De landspecifieke aanbevelingen richten zich op de groene en digitale transitie, binnen het kader van de missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid. Het EFRO-programma 2021-2027 voor landsdeel Zuid ondersteunt deze transitie via de RIS3, met specifieke aandacht voor het versterken van de algemene innovatiecapaciteit (RSO 1.1) en het bevorderen van innovatie op het gebied van hernieuwbare energie (RSO 2.2) en energiesystemen (RSO 2.3). Op deze manier sluit het landsdelige programma van Zuid aan op de landspecifieke aanbevelingen.

Uit de interviews volgt dat het EFRO-programmering in landsdeel Zuid goed aansluit bij deze aanbevelingen, met name op het gebied van netcongestie. De openstellingen binnen het programma zijn hierdoor automatisch afgestemd op deze aanbevelingen. Er wordt echter niet actief gestuurd op naleving van deze specifieke aanbevelingen voor projecten of openstellingen. Wel zijn er diverse projecten goedgekeurd die bijdragen aan het tegengaan van netcongestie. Desondanks zorgt de brede afstemming van de programmadoelen ervoor dat deze landspecifieke doelstellingen indirect worden ondersteund.

²⁵ AANBEVELING VAN DE RAAD inzake het economisch, sociaal, werkgelegenheids-, structuur- en begrotingsbeleid van Nederland

6.4 INEK

Het Integraal Nationaal Plan Energie en Klimaat (INEK) bevat de hoofdlijnen van het klimaat- en energiebeleid voor de periode van 2021-2030.²⁶ De inhoud wordt voor een belangrijk deel bepaald door het Europese Klimaatakkoord. Dit akkoord bevat een pakket aan maatregelen, waarmee het politieke CO₂-reductiedoel van 49% in 2030 zal worden gerealiseerd. In aanvulling op de (nieuwe, nationale) maatregelen uit het klimaatakkoord, bevat het INEK ook (i) beleid dat volgt uit Europese verplichtingen, (ii) lopend beleid en (iii) beleid dat in het Regeerakkoord is aangekondigd, maar geen onderdeel uitmaakt van het Klimaatakkoord. In het INEK is EFRO opgenomen. De zin die hierover staat is: “EZK co-financiert de regionale structuurfondsprogramma's van de EU. Hoofddoelstellingen van de programma's zijn innovatie en koolstofarme economie”. In de INEK-update van juni 2024 wordt EFRO als één van de beschikbare EU-fondsen genoemd in het kader van 'noodzakelijke investeringen' voor het klimaat- en energiebeleid. Er wordt echter niet inhoudelijk ingegaan op de fondsen zelf en de doorwerking naar de dimensies van het nationaal plan (decarbonisatie, energie-efficiëntie, energiezekerheid, interne energiemarkt en onderzoek innovatie en concurrentievermogen) zijn niet in het INEK zelf te achterhalen.

Het programma EFRO 2021-2027 Zuid-Nederland draagt bij aan decarbonisatie, energie-efficiëntie en onderzoek, innovatie en concurrentievermogen. De Regionale Energie-strategieën van landsdeel Zuid zetten samen in op circa 12 TWh opwekking duurzame energie op land tot 2030 (35% van de landelijke opgave). Dit gebeurt door bestaande technieken en innovatie. Daarnaast is voor landsdeel Zuid een specifiek punt van aandacht de drie nationale chemieclusters met hoog energieverbruik. Deze clusters zorgen echter ook voor specifieke innovatiekansen. Denk aan de buizeninfrastructuur tussen de chemieclusters, de aanwezigheid van zee- en oppervlaktewater voor energieopwekking en -opslag, opschaling van groene waterstof en kennis van diverse sleuteltechnologieën.

Op basis van de interviews blijkt dat het INEK in landsdeel Zuid niet als directe prioriteit beschouwd wordt binnen het EFRO-programma. Hoewel het programma formeler aansluit op het INEK, bijvoorbeeld door in te zetten op verduurzaming en energietransitie, komt het INEK zelf sporadisch ter sprake binnen de adviescommissie. Dit gebeurt voornamelijk bij onderwerpen rondom energie en klimaat, maar zonder dat het INEK fungeert als een sturend kader.

6.5 Belangrijke veranderingen in de sociaaleconomische situatie

Het EFRO-programma heeft als doel zoveel mogelijk bij de sociaaleconomische situatie en de territoriale behoeften in de regio aan te sluiten. Daarbij is het belangrijk om de huidige sociaaleconomische situatie inzichtelijk te maken en een indicatie te geven of de financiële, economische en sociale regionale ontwikkeling leidt tot andere inzichten en eventuele bijsturing van het programma.

²⁶ Concept update Integraal Nationaal Plan Energie en Klimaat

Elke vier jaar wordt een kansenrapport opgesteld voor de vier verschillende landsdelen dat inzicht geeft in de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigen voor regionale ontwikkeling.²⁷ Dit rapport geeft een indicatie voor mogelijke bijsturing van het programma. Uit het rapport komen de volgende punten:

Sterktes

Zuid-Nederland beschikt over sterke specialisaties in complexe en technologisch hoogwaardige sectoren zoals Personalised Medicine, Robotisering in Chirurgie-op-afstand en MedTech. Ook in Zaadveredeling is de regio extreem gespecialiseerd, wat een solide basis biedt voor innovatie en groei. Op het gebied van Digitale Technologieën zoals Halfgeleiders en Optica heeft de regio een goede wetenschappelijke basis. Deze sterke punten bieden Zuid-Nederland een unieke positie om zich verder te ontwikkelen.

Zwaktes

Ondanks het hoge potentieel in sectoren als Digitale Communicatie en Audiovisuele Technologie, is Zuid-Nederland er nog niet in geslaagd om hierin een sterke specialisatie op te bouwen. Bovendien blijft de wetenschappelijke kennisbasis zwak in kansrijke speerpunten zoals Recyclage. De afname in specialisatie binnen veel bedrijfstakken, zoals Vervaardiging van Auto's en Tabaksproducten, kan een signaal zijn van matig concurrentievermogen. Het ontbreken van een duidelijke visie op Europese samenwerking en de beperkte benutting van complementaire kennis in andere regio's vormen daarnaast nog een belangrijke belemmering.

Kansen

De regio kan haar sterke basis benutten door gerichte investeringen in R&D-subsidies en samenwerkingsprojecten met Europese partners om complementaire kennis te benutten. Innovatiekansen liggen vooral in het versterken van specialisaties in hightechsectoren zoals AI, Energieopslag en Super Labfoods.

Bedreigingen

Een gebrek aan strategische focus op Europese samenwerking kan Zuid-Nederland beperken in het benutten van haar volledige potentieel. De afhankelijkheid van minder complexe sectoren en de teruglopende specialisatie in diverse bedrijfstakken vormen een risico voor de lange termijn. Daarnaast kan de krapte op de arbeidsmarkt en het tekort aan hoogopgeleide specialisten de groei van kansrijke sectoren vertragen. Daarnaast kan het ontbreken van structurele monitoring en bijsturing in S3-beleid ervoor zorgen dat middelen niet effectief worden ingezet.

De sociaaleconomische situatie in Zuid-Nederland toont volgens de geïnterviewden weinig grote veranderingen die directe bijsturing in het programma vereisen. De huidige programmastructuur lijkt voldoende flexibel om aan de regionale behoeften te voldoen. In provincie Zeeland zijn enkele verschuivingen in prioriteiten naar voren gebracht, zoals de toenemende focus op kernenergie.

²⁷ Op zoek naar kansen in Noord-Nederland, P.A. Balland & R. Boschma, 2024

Op basis van de bestudeerde bronnen en de gevoerde gesprekken stellen de evaluatoren ook geen noodzaak vast om op basis van de sociaal economische situatie het programma bij te sturen. De mogelijkheden van het EFRO-programma lijken over het algemeen goed aan te sluiten bij de kenmerken van de regio. Op basis van de SWOT-analyse kan wel overwogen worden om ook EFRO aan te wenden om samenwerkingen op nationaal en internationaal niveau verder te versterken. Dit kan binnen de huidige kaders van het programma nog voldoende worden ondersteund. Het is echter wel wenselijk om in toekomstige programma-periodes extra aandacht te besteden aan deze ontwikkelingen om zo optimaal in te spelen op de veranderende prioriteiten en kansen binnen Zuid-Nederland.

7 Reflectie (conclusie)

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Welke lessen kunnen getrokken worden ten aanzien van de resultaten in termen van de programmadoelen (indicatoren-streefwaardes-interventietypes) en wat zijn eventuele verbeterpunten op deze onderdelen? En wat is het gevolg daarvan de best mogelijke aanwending voor de flexibiliteitsbijdrage?
- Welke inhoudelijke aanpassingen aan de programma's zijn eventueel wenselijk naar aanleiding van de ervaringen met de uitvoering en de gerealiseerde programmaprestaties?
- In hoeverre is sprake van een doelmatige uitvoering? Welke factoren zijn van invloed op een (on)doelmatige uitvoering?

7.2 Doeltreffendheid

De doeltreffendheid gaat over de mate waarin het EFRO-programma de doelstellingen bereikt. Op basis van de bevindingen zoals die in het rapport zijn weergegeven trekken wij de volgende conclusies op het gebied van de doeltreffendheid:

- Het programma kende een langzamere start dan voorzien. Als gevolg hiervan zijn er minder projecten goedgekeurd dan voorzien en blijven de output- en resultaatindicatoren op dit moment achter bij de doelstellingen.
- Subsidieconcurrentie lijkt de doeltreffendheid van het programma tot dusver met name te beïnvloeden, door de beslaglegging op capaciteit van zowel het bedrijfsleven als de beheerautoriteit. Dit komt met name door een overlap tussen het EFRO-programma met bijvoorbeeld het Just Transition Fund (JTF), Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+), het Groeifonds of Interreg. Deze overlap heeft een verzadiging in de markt veroorzaakt. De meeste van deze overlappende programma's hebben echter een eerdere einddatum dan het EFRO-programma, waardoor concurrentie de komende tijd zal afnemen. Dit zal het aantal projecten in EFRO kunnen vergroten, waardoor ook de doeltreffendheid vergroot wordt.
- Er lijken goede keuzes gemaakt te zijn in de inzet van de thema's en de inzet van middelen. Er lijkt voldoende voortgang te zijn om alle middelen voor 2027 weg te zetten.
- Op basis van de huidige voortgang van het programma en de inzichten van betrokkenen concluderen de evaluatoren dat er momenteel geen directe bijsturing op programmaniveau nodig is, maar dat er wel aandacht moet blijven om goede projecten aan te trekken om de doelstellingen uiteindelijk te bereiken. Dit geldt met name voor het aantrekken van voldoende bedrijven voor prioriteit 1.1 en het aantrekken van projecten onder prioriteit 2.2. Wanneer dit niet lukt, zullen streefwaarden moeten worden aangepast. Voor prioriteit 2.3 lijken de doelstellingen wel bereikt te worden.

7.3 Doelmatigheid

Bij de doelmatigheid van het programma draait het om de verhouding tussen de in te zetten (financiële) middelen en de te realiseren effecten. Op basis van de bevindingen zoals die in het rapport zijn weergegeven trekken wij de volgende conclusies op het gebied van de doelmatigheid:

- Gegeven de voortgang van het programma kan er op dit moment nog niet worden geconcludeerd of het programma uiteindelijk doelmatig gaat zijn.
- Wanneer we iets dieper ingaan op de voortgang van het programma, zien we overigens dat er geen (grote) zorgen zijn over de uitputting van de budgetten of het behalen van de doelstellingen bij beide prioriteiten. Bijsturing op programmaniveau lijkt dan ook vooralsnog niet nodig. Wel laten de indicaties zien dat er nog aandacht nodig is om alle budgetten uit te zetten en doelstellingen te behalen voor met name specifieke doelstelling 1.1 en 2.2.
- Het totaalbedrag dat in landsdeel Zuid aan klimaatdoelstellingen wordt toegerekend, voldoet met 34,5% aan de vereiste 30%. De mate van toerekening in landsdeel Zuid is te verklaren door de hoeveelheid projecten binnen specifieke doelstellingen 2.2 en 2.3, die meetellen bij de klimaatbijdrage.
- De administratieve lasten zijn lager ten opzichte van de vorige programmaperiode, met name door de invoering van de SCO.
- De administratieve lasten worden als aandachtspunt benoemd door de projecten. De inzet van SCO (vast uurtarief) wordt wel als positief ervaren, maar sluit niet meer aan gezien de hoogte van de inflatie van de afgelopen jaren en zou op basis van onze berekeningen verhoogd moeten worden naar 60 euro.

7.4 Aanbevelingen

De volgende aanbevelingen volgen uit de bevindingen en de conclusies:

1. **Houd de koers vast die gekozen is in het programma.** Op basis van de uitkomsten en de gesprekken die we hebben gehouden is er geen reden om bij te sturen op programma-niveau. De flexibiliteitsbijdrage kan dan ook conform de programma planning worden ingezet. Mocht er echter een restcall komen, dan kan deze call ook worden gefinancierd met behulp van de flexibiliteitsbijdrage.
2. **Houd vinger aan de pols bij de uitvoering.** Het is de verwachting dat het programma de doelstellingen kan bereiken, is het echter noodzakelijk om steeds vinger aan de pols te blijven houden en op tijd te signaleren wanneer er zich toch problemen bij de uitvoering. Naast financieel, geldt dit ook voor de output- en resultaat indicatoren en voor de klimaatopgave van 30%.

3. **Blijf zorgen voor voldoende bekendheid van het programma.** Om toekomstige projecten bekend te maken met het programma, moet de bekendheid van het programma vergroot worden. Het vergroten van de zichtbaarheid kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd met blijven inzetten van regionale voorlichtingsbijeenkomsten, waarbij ook ruimte is voor praktische handvaten voor gebruikers. Daarnaast kan dit door bijvoorbeeld het inzetten van ambassadeurs, zoals succesvolle oud-deelnemers. Door hun ervaringen te delen, kunnen zij anderen inspireren om deel te nemen, wat niet alleen de betrokkenheid vergroot maar ook de effectiviteit van het programma versterkt. Een gerichte communicatiestrategie is daarmee essentieel voor een bredere en impactvollere uitvoering.
4. **Blijf zorgen voor duidelijkheid en aandacht voor declareren bij de gebruikers.** De volgende (open deuren) zijn hierbij van belang:
 - a. Zorg voor aandacht bij begunstigen voor het juist en volledig indienen van kosten en onderbouwende documenten bij het indienen van rapportages.
 - b. Ga door met de goede communicatie over het programma om de bekendheid van het programma te blijven vergroten, zowel provinciaal als vanuit Stimulus Programmamanagement en gezamenlijk.
 - c. Ga door met de begeleiding van veelbelovende projecten
 - d. Blijf de kennis en ervaring van de adviescommissie steeds inzetten door te blijven werken in een poule;
 - e. Blijf goed communiceren bij afwijzing, zeker wanneer tussen de 60 en 70 punten behaald worden, zodat herindiening vergemakkelijkt wordt.
 - f. Bezie of er verbeteringen mogelijk zijn in het webportaal om het proces van declareren voor gebruikers te vergemakkelijken;

Bijlage 1: Overzicht onderzoeksvragen

Onderzoeksvragen	Vindplaats in het onderzoek
Deel 1: algemeen EFRO overstijgend	
Hoe is de planning van de programmering ingericht?	Paragraaf 4.2
Hoe loopt het committeren van programmamiddelen? Welke invloed heeft de manier van committeren van de financiële middelen op het (kunnen) realiseren van programmadoelstellingen?	Hoofdstuk 3
In hoeverre lukt het om projecten te vinden die voldoen aan de doelen van het programma? Waarom wel/niet?	Hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5
Op welke wijze is bij de opzet en inrichting van het programma rekening gehouden met de horizontale beginselen (artikel 9 CPR ²⁸²⁹)?	Paragraaf 6.2
Hoe is de verdeling over de prioriteiten bij de ingediende aanvragen en op welke activiteiten (interventietypes) binnen de prioriteiten wordt met name ingezet? Wat voor type projecten zijn gestart in de 4 programma's?	Paragraaf 5.2
In hoeverre zijn de tussentijdse mijlpalen zoals geformuleerd in het programma behaald en wat zijn de belangrijkste redenen voor het wel/niet realiseren van de mijlpalen?	Paragraaf 5.3 en paragraaf 5.4
Wat is, op basis van de aanvragen en geselecteerde projecten, het perspectief voor het behalen van de eindstreefwaarden (2029)? Zijn er bijstellingen nodig om de programmadoelstellingen te behalen?	Paragraaf 5.5
Welke lessen kunnen getrokken worden ten aanzien van de resultaten in termen van de programmadoelen (indicatoren-streefwaardes-interventietypes) en wat zijn eventuele verbeterpunten op deze onderdelen? En wat is als gevolg daarvan de best mogelijke aanwending voor de flexibiliteitsbijdrage?	Hoofdstuk 7
Wat zijn de relevante landen specifieke aanbevelingen ³⁰ (publicatie in juni 2024) en hoe verhouden die zich tot het programma?	Paragraaf 6.3

²⁸ [Verordening \(EU\) 2021/1060 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds Plus, het Cohesiefonds, het Fonds voor een rechtvaardige transitie en het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur en de financiële regels voor die fondsen en voor het Fonds voor asiel, migratie en integratie, het Fonds voor interne veiligheid en het Instrument voor financiële steun voor grensbeheer en visumbeleid](#)

²⁹ **Artikel 9, Horizontale beginselen.** 1. De lidstaten en de Commissie zorgen bij de uitvoering van de fondsen voor de eerbiediging van de grondrechten en de naleving van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. 2. De lidstaten en de Commissie zien erop toe dat de gelijkheid van vrouwen en mannen, gendermainstreaming en de integratie van een genderperspectief worden meegewogen en bevorderd tijdens de hele duur van de voorbereiding, uitvoering, monitoring, rapportage en evaluatie van programma's. 3. De lidstaten en de Commissie nemen passende maatregelen om discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid bij de voorbereiding en de uitvoering van, het toezicht op, de rapportage over en de evaluatie van programma's te voorkomen. Tijdens de voorbereiding en uitvoering van programma's wordt met name rekening gehouden met de toegankelijkheid voor personen met een handicap. 4. De doelstellingen van de fondsen worden nagestreefd met als doel het bevorderen van duurzame ontwikkeling als bedoeld in artikel 11 VWEU, rekening houdend met de duurzameontwikkelingsdoelen van de VN, de Overeenkomst van Parijs en het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen'.

³⁰ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11711-2024-INIT/nl/pdf>. Met name aanbeveling 2: De uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, aanzienlijk versnellen en ervoor zorgen dat de hervormingen en investeringen uiterlijk in augustus 2026 tot een goed einde zijn gebracht. De uitvoering van de cohesiebeleidsprogramma's versnellen. In het kader van de tussentijdse evaluatie daarvan gericht blijven op de overeengekomen prioriteiten en het testen en proefdraaien van oplossingen ter beperking van de congestie op het elektriciteitsnet bevorderen, en daarbij de kansen die het platform voor strategische technologieën voor Europa biedt om het concurrentievermogen te verbeteren, in overweging nemen.

Onderzoeksvragen	Vindplaats in het onderzoek
Leiden de landen specifieke aanbevelingen tot andere inzichten voor de bijsturing van het programma en/of de inzet van de flexibiliteitsbijdrage?	Paragraaf 6.3
Hoe is de vooruitgang in het Nationale Energie en Klimaatplan ³¹ en leidt dit nog tot andere inzichten voor de bijsturing van het programma en/of de inzet van de flexibiliteitsbijdrage?	Paragraaf 6.4
Hoe is de sociaaleconomische situatie van de betrokken regio, met bijzondere nadruk op territoriale behoeften, waarbij met elke belangrijke negatieve financiële, economische of sociale ontwikkeling rekening wordt gehouden en leidt dit nog tot andere inzichten voor de bijsturing van het programma en/of de inzet van de flexibiliteitsbijdrage?	Paragraaf 6.5
Sluit de berekening van de simplified cost options nog aan bij de huidige economische ontwikkelingen?	Paragraaf 3.3
Deel 2: uitvoering en implementatie van het EFRO-programma	
Hoe is het proces van de uitvoering verlopen (uitwerken van de openstellingen, aanvraag, projectselectie door deskundigencommissie, afhandeling aanvraag, communicatie)?	Hoofdstuk 3
In hoeverre is er verschil per programma en zijn daaruit 'good practices' te destilleren?	Overkoepelend rapport
Is bij de uitvoering sprake van implementatieproblemen? Zo ja, hoe is hier mee omgegaan en wat is het resultaat?	Hoofdstuk 3
In hoeverre is sprake van een doelmatige uitvoering? Welke factoren zijn van invloed op een (on)doelmatige uitvoering?	Hoofdstuk 4 en paragraaf 7.3
Hoeveel projectaanvragen zijn ingediend en welke aandeel is gehonoreerd per programma? Wat zijn de belangrijkste redenen voor het niet-honoreren van aanvragen?	Paragraaf 5.2
Welke inhoudelijke aanpassingen aan de programma's zijn eventueel wenselijk naar aanleiding van de ervaringen met de uitvoering en gerealiseerde programmaprestaties?	Paragraaf 6.4
Deel 3: financiering	
Welke eisen/voorwaarden worden vanuit het programma gesteld aan de financiering van projecten? Aan welke eisen moeten projecten voldoen om voor subsidie in een aanmerking te komen?	Paragraaf 5.2
Uitputting budget a. Hoe verloopt de uitputting van het budget? b. s dit wel/niet volgens de verwachting? c. Wat zijn de belangrijkste redenen hiervoor?	Hoofdstuk 4
Rijkscofinanciering a. Welk bedrag aan cofinanciering is ingezet en uit welke bronnen (publiek/privaat)? b. Hoe worden Rijkscofinancieringsmiddelen ingezet? (naar type projecten/interventies) Welke specifieke eisen/randvoorwaarden gelden er voor de inzet van EZK-cofinanciering?	Paragraaf 4.4

³¹ [Update van het Integraal Nationaal Plan Energie en Klimaat 2021-2030 | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Bijlage 2: Gebruikte bronnen

Gesproken personen

Geïnterviewden

Naam	Functie/Rol
Marc Glaudemans	Programmadirecteur Europese Programma's, Noord-Brabant
Sander Donders	Controller, Stimulus Programmamanagement
Eline de Graaff	Coördinerend programmamanager OPZuid 2021-2027, Stimulus Programmamanagement
Dries van Halder	Programmamanager, Stimulus Programmamanagement
Erik van Merrienboer	Burgemeester, Gemeente Terneuzen, Monitoringcomité
Wim Bens	Adviescommissie
Arendo Schippers	Coördinator, Provincie Zeeland
Johan van de Vijver	Financieel adviseur, Stimulus
Anna Ozerova	Programmamanager, Provincie Limburg
Theo Kremers	Adviescommissie
Jan Cobbenhagen	Stuurgroep, Universiteit Maastricht
Dhr. W. Nielen	Gedeputeerde, Provincie Zeeland

Aanwezigen validatiesessie

Naam	Functie/Rol
Arendo Schipper	Coördinator, Provincie Zeeland
Anna Ozerova	Programmamanager, Provincie Limburg
Dries van Halder	Programmamanager, Stimulus Programmamanagement
Mina Ait Bouih	Programmamanager, Stimulus Programmamanagement
Eline de Graaff	Coördinerend programmamanager OPZuid 2021-2027, Stimulus Programmamanagement
Marisa Dohmen	Adviseur Europese Programma's, Provincie Noord-Brabant
Sander Donders	Controller, Stimulus
Johan van de Vijver	Financieel adviseur, Stimulus Programmamanagement

Overige bronnen

Operationele programma's 2021-2027 van de vier beheerautoriteiten

- Programma EFRO 2021-2027 Noord-Nederland. Geraadpleegd op <https://www.snn.nl/sites/default/files/documents/sfc2021-PRG-2021NL16RFPR001-1.1.pdf>.
- Programma EFRO 2021-2027 Oost-Nederland. Geraadpleegd op https://media.gelderland.nl/sfc2021_PRG_2021_NL_16_RFPR_004_1_1web_096b8d571a.pdf?updated_at=2022-08-26T07:58:32.639Z.
- Programma EFRO 2021-2027 Zuid-Nederland. Geraadpleegd op <https://www.stimulus.nl/opzuid-2021-2027/wp-content/uploads/sites/12/2022/04/Programma-EFRO-2021-2027-Zuid-Nederland-uitgebreide-versie.pdf>.
- Programma EFRO 2021-2027 West-Nederland. Geraadpleegd op <https://www.kansenvoorwest2.nl/files/efro-2021-2027-kvw3-dec-2021.pdf>.

Rapporten en wetten EU

- Europees Parlement. (2021). *Verordening 2021/1060 EN - EUR-Lex*. Geraadpleegd op <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A32021R1060>.
- Europese Unie. (2013). *Handvest van de grondrechten van de Europese Unie*. Geraadpleegd op https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_nl.pdf.
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Concept update Integraal Nationaal Plan Energie en Klimaat 2021-2030. Geraadpleegd op <https://open.overheid.nl/documenten/105257f6-c87e-4603-8521-244feadade6a/file>.
- Overheid.nl. *Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (BWV0001506)*. Geraadpleegd op <https://wetten.overheid.nl/BWV0001506/2013-07-01>.
- Raad van de Europese Unie. *Aanbeveling van de Raad inzake het economisch, sociaal, werkgelegenheids-, structuur- en begrotingsbeleid van Nederland*. Geraadpleegd op <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/fdeaef0a-2ee7-11ef-a61b-01aa75ed71a1/language-nl>.

Aangeleverde data OPZuid

- Dataset MTR Zuid: Overzicht aanvragen en projecten landsdeel Zuid.
- Methodologisch Kader OPZuid 2021-2027
- Inhoudelijk kader en kalender openstellingen OPZuid

Websites

- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). *Dienstenprijzen*. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83760NED>.
- Europees Parlement. *Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO)*. Geraadpleegd op <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/95/europees-fonds-voor-regionale-ontwikkeling-efro->.

Overig

- EFRO Handboek 2021-2027. Geraadpleegd op <https://www.stimulus.nl/opzuid-2021-2027/wp-content/uploads/sites/12/2022/04/Handboek-EFRO-2021-V1.0.pdf>.
- P.A. Balland & R. Boschma. *Op zoek naar kansen in Zuid-Nederland*, 14 mei 2024.
- OPZuid. *Beoordelingskader EFRO 2021-2027*. Geraadpleegd op 2021-2027-4a.-Beoordelingskader-EFRO-2021-2027-versie-16-maart-2021.pdf
- OPZuid. *Innoveren en realiseren met impact RIS3 Zuid-Nederland 2021-2027*. Geraadpleegd op <https://www.stimulus.nl/wp-content/uploads/2020/04/RIS3-Zuid-Nederland-2021-2027-21-april-2020.pdf>.
- OPZuid. *Operationeel Programma EFRO ZuidNederland 2021-2027*. Geraadpleegd op <https://www.stimulus.nl/opzuid-2021-2027/wp-content/uploads/sites/12/2022/04/Programma-EFRO-Zuid-Nederland-2021-2027-versie-22-12-2021.pdf>

Bijlage 3: Begrippen

Verordening³²

Beginselen en regels voor vrijmaking (N+3-regel)

Artikel 105 van de verordening (EU) 2021/1060 beschrijft de N+3-regel, die ervoor moet zorgen dat lidstaten de EFRO-gelden binnen een bepaalde periode benutten. De regel stelt dat elk jaar waarin de Europese Unie subsidies beschikbaar stelt, de lidstaat 3 jaar de tijd krijgt om dit bedrag te gebruiken of een betalingsaanvraag in te dienen. Dit betekent bijvoorbeeld dat het geld dat in 2022 is vastgelegd, uiterlijk 31 december 2025 moet worden besteed of een betalingsaanvraag moet zijn ingediend. Wanneer dit niet het geval is, zal de Europese Commissie het niet-bestede bedrag terugtrekken en zal de lidstaat dat deel van de subsidie verliezen.

Artikel 91 van de verordening (EU) 2021/1060 beschrijft hoe vaak en wanneer een lidstaat betalingsaanvragen kan indienen bij de Europese Commissie. De N+3-regel speelt hierin een rol in dat lidstaten adequaat betalingsaanvragen moeten indienen en middelen moeten besteden om te voorkomen dat de middelen worden ingetrokken. De lidstaten kunnen gedurende het jaar een betalingsaanvraag indienen.

Overdracht van middelen (flexibiliteitsbedrag)

Artikel 86, lid 1 van de verordening (EU) 2021/1060 stelt dat voor programma's die vallen onder de doelstelling 'investeren in werkgelegenheid en groei' er een specifieke regeling van toepassing is met betrekking tot de jaren 2026 en 2027. Bij deze jaren wordt 50% van de bijdrage ingehouden, wat wordt vermeld als het 'flexibiliteitsbedrag'. Dit bedrag wordt definitief toegewezen aan het programma na goedkeuring van een besluit van de Europese Commissie, dat voortvloeit uit de mid term evaluatie van het programma.

³² [Verordening - 2021/1060 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com

K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl